

INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

Socionom som extraknäck

En kvalitativ intervjustudie om socionomstudenter inom socialtjänsten

SQ4562, Vetenskapligt arbete i socialt arbete,

15 hp

Scientific Work in Social Work,

15 higher education credits

Kandidatnivå

Höstterminen 2016

Författare: Sara Viklund och Carolina Ryberg

Handledare: Staffan Johansson

Abstrakt

Titel Socionom som extraknäck - En kvalitativ intervjustudie om socionomstudenter inom socialtjänsten.

Författare Sara Viklund och Carolina Ryberg

Nyckelord socionomstudenter, delegation, rättssäkerhet, profession

Syftet med vår studie är att undersöka de problem och möjligheter som uppstår när socionomstudenter vid sidan av studier arbetar inom socialtjänsten med kvalificerade arbetsuppgifter. Vi har besvarat hur studenter påverkas av att studera och arbeta samtidigt, vilka risker som kan tänkas finnas när hen arbetar med kvalificerade uppgifter inom socialtjänsten och vad det gör med professionen. Slutligen redogör vi för hur kvalitén på socionomutbildningen och dess krav på studenter uppfattas. Vi har intervjuat enhetschefer på socialtjänsten, socionomstudenter på Göteborgs Universitet och en representant från institutionen för socialt arbete. Resultatet visar att studenternas kunskapsprocess gynnas av att studenter arbetar och studerar samtidigt. Men att det krävs en bra planering för att arbetet inte ska gå ut över studierna. Processen att ständigt vara i det sociala arbetet uppfattas dock som övermäktigt. Hotet mot rättssäkerheten och hotet mot socionom som profession är de största riskerna som informanterna tar upp i studien i de fall där studenter arbetar med kvalificerade arbetsuppgifter. Slutligen uppfattas kraven och kvalitén på utbildningen olika mellan studiens tre grupper. Studenterna upplever att det är för lätt att glida igenom utbildningen och enhetscheferna uttrycker en avsaknad av kunskap om myndighetsutövning hos de studenter som arbetar hos dem. Uppsatsen mynnar ut i en kritisk diskussion om hur det är vårt gemensamma ansvar att värna om socionomprofessionen.

Innehållsförteckning

Förord.....	
1. Inledning.....	1
1.1 Bakgrund.....	1
1.2 Syfte och frågeställningar.....	2
1.3 Varför vill vi studera detta?.....	3
1.4 Relevans för socialt arbete.....	4
1.5 Innehåll i uppsatsens kapitel.....	4
2. Kunskapsläget.....	5
2.1 Inblick i studenters ekonomi och arbete.....	5
2.2 Utvärdering av socionomutbildningen.....	6
2.3 Behörighet inom socialtjänsten.....	7
3. Teoretiska utgångspunkter.....	8
3.1 Ontologiska och epistemologiska ståndpunkter.....	8
Konstruktionism.....	8
Hermeneutik.....	9
3.2 Organisationens legitimitet.....	10
3.3 Professionsteori.....	11
4. Metod.....	12
4.1 Val av metod.....	12
4.2 Urval och bortfall.....	13
4.3 Presentation av informanterna.....	15
4.4 Intervjuguide.....	16
4.5 Genomförandet.....	16
4.6 Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet.....	17
Reliabilitet.....	17
Validitet.....	18
Generaliserbarhet.....	19
4.7 Avgränsningar och utmaningar.....	19

4.8 Litteratursökning.....	20
4.9 Arbetsfördelning	21
4.10 Etiska aspekter.....	21
5. Resultat och analys.....	23
5.1 Presentation av resultat och analys.....	24
Tema: Kunskap.....	24
Tema: Planering och ekonomi.....	25
Tema: Rättssäkerhet.....	29
Tema: Profession.....	35
Tema: Krav på studenter.....	39
Tema: Kvalitén på socionomutbildningen.....	43
6. Slutsatser och diskussion.....	47
6.1 Slutsatser.....	47
6.2 Diskussion.....	49
Metoddiskussion.....	49
Resultatdiskussion.....	50
6.3 Förslag på framtida forskning.....	54
7. Referenslista.....	57
8. Bilagor.....	61
8.1 Bilaga A: Presentationsbrev	61
8.2 Bilaga B: Intervjuguide.....	63
Studenter.....	63
Enhetschefer.....	65
Institutionen för socialt arbete.....	67

Förord

Först och främst vill vi börja med att rikta ett stort tack till våra intervjupersoner. Era reflektioner och svar har varit väldigt givande och studien hade varit svår att genomföra utan er. Vi vill också tacka vår handledare Staffan Johansson för det engagemang och de betydelsefulla råd vi har fått. Hela uppsatsprocessen har varit väldigt berikande och vi har lärt oss mycket.

Tack!

1 Inledning

I detta kapitel presenteras bakgrundsinformation vars syfte är att kontextualisera studiens syfte och frågeställningar. Därefter sker en problemformulering som studien avser att besvara. Slutligen förklaras det varför vi har valt att utföra denna studie samt varför studien är relevant för det socialt arbete. Kapitlet avslutas med en disposition där studiens delar sammanfattas.

1.1 Bakgrund

Enligt Statistiska centralbyrån (2014) finns det idag en god tillgång på examinerade socionomer. Framöver väntar dock en medelstor pensionsavgång, då ett flertal av dagens socionomer närmar sig pensionsåldern. Trots detta förväntas tillgången på socionomer överskrida efterfrågan inom de kommande åren (Statiska centralbyrån, 2014: 81). Men Vision (2016) uppger att det har blivit svårare att rekrytera personal inom socialtjänsten på grund av den rådande obalansen mellan krav och resurser. Det låga sökantalet gör det svårt för socialcheferna att fylla dessa tjänster och då cheferna tvingas spendera mycket av sin tid på att leta medarbetare, hinner de inte vara tillgängliga för sin personal. Framförallt är det svårt att rekrytera socialsekreterare, oavsett enhet. Det saknas även resurser för att förebygga hög arbetsbelastning (Vision, 2016: 2). Vidare finns det lagar och krav på kvalité av dessa verksamheter inom socialtjänsten (SOU 2010: 65). I Socialtjänstlagen kapitel 3 kapitel 3§ uttrycks kraven:

3 § Insatser inom socialtjänsten ska vara av god kvalitet. För utförande av uppgifter inom socialtjänsten ska det finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet. Kvalitéten i verksamheten ska systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras. (SFS 2009: 596).

SOU 2010:65 lyfter i sin rapport fram förslag om strängare behörighetskrav på socionomexamen eller annan relevant högskoleutbildning för få vara den beslutstagande parten. Att få ta beslut innebär att tjänstemän inom socialtjänsten har delegerats denna rätt och därmed innehar vad som kallas för delegation till beslut (SOU 2010: 65). Denna definition av delegering har vi valt att utgå ifrån i

vår studie, där studenter med delegering får ta myndighetsbeslut i sitt eget namn och även håll i vad som kallas för nybesök inom socialtjänsten. De studenter som saknar delegering tenderar mer att få en roll som utredningsassistent där andra socialsekreterare får ta de avgörande besluten. Högskoleverkets utvärderingar från 2003 visar att studenter ser socionomutbildningen som bristande då många inte känner sig bli intellektuellt utmanade. Det är just dessa låga krav som möjliggör ett förvärvsarbete på sidan av studierna (Högskoleverket, 2003: 16). Utbildningens krav i kombination med den rådande ekonomiska situationen för heltidsstudenter i Sverige generellt, driver studenter till förvärvsarbete (Universitets- och högskolerådet, 2015). Samtidigt som fenomenet anses vara problematiskt både för arbetsmarknaden och studenterna så är det även en professionsteoretisk fråga. Människobehandlande organisationer innehar en teoretisk samt specialiserad kunskap och klienter förväntar sig att alla professionella inom dessa organisationer har denna kunskap (Dellgran, 2015: 166). Med bakgrund av hur arbetsmarknadssituationen ser ut för socionomer och hur socialtjänstlagen implementeras på arbetsplatsen samt socionomutbildningen utformning ställer vi oss frågande om dessa påverkar socionom som profession.

1.2 Syfte och frågeställningar

Vår intention med denna studie är att undersöka de problem och möjligheter som uppstår när socionomstudenter arbetar inom socialtjänsten med kvalificerade arbetsuppgifter under deras studietid. Vi vill här tillföra en nyanserad bild kring hur fenomenet uppfattas påverka socionomstudenten, socionomutbildningen och professionen. Syftet kommer att uppnås genom att nedanstående frågor besvaras.

1. Hur påverkas socionomstudenter av att studera på universitetet och arbeta inom socialtjänsten samtidigt?
2. Vilka risker finns när socionomstudenter utan examen arbetar med kvalificerade arbetsuppgifter inom socialtjänsten och vad gör detta med professionen socionom?
3. Hur upplevs kvalitén på socionomutbildningen och dess krav på studenten?

Genom att dessa frågor besvaras anser vi att vi kan bidra till en ökad förståelse kring fenomenet.

1.3 Varför vill vi studera detta?

Förförståelse innebär att människor uppfattar och tolkar verkligheten genom tidigare erfarenheter. Genom att redogöra för den förförståelse vi som forskare har haft, möjliggörs en ökad förståelse kring varför det valda ämnet har valts samt varför materialet har tolkats som det har gjort. Förförståelse är ett viktigt begrepp inom den hermeneutiska traditionen, vilket kommer att beskrivas ytterligare i kapitel fyra (Thurén, 2007: 58-60).

I samtal med andra socionomstudenter har vi uppfattat att många studenter arbetar vid sidan av deras studier. Ett flertal av dessa har någon form av anställning inom socialtjänsten. I sin tur förmedlar dessa studenter att deras arbetsuppgifter upplevs som både positiva och negativa. Vidare har utbildningsansvariga vid institutionen uppmärksammat att studentantalet på föreläsningarna minskar för varje termin, något som vi som studenter också har uppfattat. Vi reflekterar kring socionomutbildningens kvalité och om den ställer tillräckligt höga krav på studenterna. Blir socionomstudenten verkligen en utbildad socionom?

Under vår verksamhetsförlagda utbildning (VFU) upplevde vi som studenter en viss obalans mellan kunskap och arbetsuppgifter. Ett intresse väcktes då kring hur socionomstudenter upplever att arbeta med myndighetsutövning inom socialtjänsten, där studenten i egenskap av socialsekreterare har en viss beslutanderätt över klienten. En efterfrågan av socialsekreterare märktes av i samband med verksamhetsförlagda utbildningen då enhetschefer väldigt tidigt gav studenter förfrågan om arbete. Förändringen inom arbetsmarknaden blev påtaglig på grund av de stora personal- och löneomsättningarna. Med bakgrund av vår tidigare förförståelse av att en socionom ska vara kompetent och examinerad, blev det även tydlig hur bilden av socionom som profession håller på att förändras.

1.4 Relevans för socialt arbete

Vårt syfte med studien är att lyfta fram tre olika perspektiv som vi anser tillsammans utgör grunden för socialt arbete i den här studien, där studenter utgör arbetskraften, socialtjänsten är arbetsplatsen och universitetet är länken mellan dem. Genom att sammanställa och redogöra för intervjupersonernas erfarenheter och reflektioner kan vi ge en nyanserad bild av hur fenomenet kan uppfattas och därmed bidra till ökad förståelse inom fältet för socialt arbete. Genom att undersöka detta önskar vi bidra till en ökad rättssäkerhet inom socialtjänsten där klienter kan förlita sig på att alla socialsekreterare är utbildade och lämpliga. Då klienterna som kommer till socialtjänsten kan uppfattas vara en utsatt grupp i samhället är det viktigt att socialtjänsten har personal med kunskap och som är kvalificerad. Detta är också viktigt för socialtjänsten som myndighet då de är beroende av omgivningens legitimerande funktion. Vi finner ett värde i att lyfta fram studenters perspektiv kring hur de upplever utbildningen samt hur de känner kring sitt arbete inom socialtjänsten. Då studenter utgör den kommande generationen av socionomer är det viktigt att de får känna sig hörda och får möjlighet att själva reflektera kring frågor rörande utbildning och arbetsmiljö. Det studenterna lyfter fram har institutionen möjlighet att ta hänsyn till en eventuell utveckling av socionomutbildningen.

1.5 Innehåll i uppsatsens kapitel

I kapitel två redogör vi för kunskapsläget kring studenters aktuella situation, socionomutbildningen och behörigheten inom socialtjänsten. I kapitel tre lyfter vi fram två teoretiska utgångspunkter, konstruktionism och hermeneutik, samt två teoretiska begrepp, legitimitet och profession. Dessa har vi valt att utgå ifrån i vår studie och vi redogör även för deras innebörd. Vidare presenteras vårt metodologiska tillvägagångssätt samt en redogörelse för etiska aspekter i kapitel fyra. I kapitel fem redovisas resultatet och analysen utifrån sex olika teman. Därefter i kapitel sex redogör vi för studiens slutsatser och driver en diskussion kring studiens metod och resultat. Kapitlet avrundas med förslag på framtida forskning. Avslutningsvis utgörs kapitel sju och åtta av referenslista samt bilagor.

2 Kunskapsläget

I detta kapitel kommer rapporter, utvärderingar samt lagtext presenteras som vi anser är relevanta för vår studie. Vi vill uppmärksamma att vi har upplevt vissa svårigheter att finna relevanta tidigare forskning då vi anser att forskningsfältet är begränsat detta återkommer vi till i avsnitt 4.8.

2.1 Inblick i studenters ekonomi och arbete

Universitets - och Högskolerådet genomförde 2015 en undersökning vars syfte var att ge en inblick i studenternas ekonomiska situation i jämförelse med andra europeiska länder. Undersökningen baseras på 1400 enkätsvar från både heltids- och deltidsstudenter. Resultatet visar att en tredjedel av de heltidsstudenter som deltog i undersökningen upplever ekonomiska svårigheter i hög eller mycket hög grad. Det insamlade materialet visar även hur de ekonomiska skillnaderna hör ihop med studietakten. Av de som studerar på heltid anser sig 88 % i första hand vara studerande medans 9 % i första hand arbetar och de sista 2 % anser sig sköta andra arbetsuppgifter såsom att ta hand om sina barn. Av de som studerar deltid anses sig 13 % vara studenter i första hand och 85 % anser att de i första hand arbetar och till sist 2 % anser sig sköta andra arbetsuppgifter såsom att ta hand om barnen (Universitet och Högskolerådet, 2015).

För att få en översikt över hur socionomstudenter fördelar sina studier- samt arbetstimmar har vi använt oss utav sekundärdata från institutionen för socialt arbete på Göteborgs Universitet. Data samlades in hösten 2015 och hösten 2016 genom att kursansvariga delade ut enkäter till studenter på termin sex. Frågorna hade som syfte att generera material för en kvantitativ arbetsuppgift för studenterna. De två frågorna som vi valde att lyfta ut och analysera vidare handlade om hur många timmar per vecka studenterna lägger på studier respektive arbete. Resultatet från studentenkäterna som delades ut HT15 visar att 37% av 116 respondenter lägger 0-20 timmar i vecka på studier, inklusive föreläsningar. Enkäterna från HT16 visar att 27% av 93 respondenter lägger 0-20 timmar i veckan på studier, inklusive föreläsningar. Fortsättningsvis visar även studentenkäterna från HT15 att 19% lägger 15-40 timmar i veckan på arbete och HT16 att det är 21% som lägger 15-40 timmar i veckan på arbete (GU, Institutionen för socialt arbete, 2015 & 2016).

Sammanfattningsvis visar undersökningen från Universitets- och Höskolerådet (2015) att de studenter som besvarat enkäten prioriterar studier och arbete olika beroende på studietakt. Heltidsstudenter tenderar att prioritera studier i första hand medan deltidstudenter anser att de i första hand arbetar. Undersökningen visar även att en tredjedel av studenterna upplever ekonomiska svårigheter (Universitets- och Höskolerådet, 2015). Vidare visar enkätundersökningarna från institutionen för socialt arbete (2015 & 2016) att en relativ stor del av studenterna lägger hälften av den förväntade tiden på studier medan cirka en femtedel av det totala studentantalet arbetar 15-40 timmar i veckan (GU, Institutionen för socialt arbete, 2015 & 2016).

2.2 Utvärdering av socionomutbildningen

Högskoleverket 2003: 16 har under åren genomfört utvärderingar av socionomprogrammet vid svenska universitet och högskolor där bedömargrupper har fått i uppgift att dra slutsatser och lämna rekommendationer kring utbildningen. Denna rapport utgör en viktig analys för socionomutbildningen. I den utvärdering som genomfördes 2003 kan bedömargruppen se en positiv utveckling av socionomutbildningen, men den är fortfarande låg och ojämn. De områden som det har skett förbättringar inom är: kravnivån, integrationen inom teori och praktik samt det pedagogiska ledarskapet. Trots att det har skett en förbättring, ses dock utbildningen fortfarande som bristande. Utvärderingen från 2003 visar även att lärarna anser att kraven är tillräckligt höga medan studenterna lyfter fram motsatsen. De ser sig inte vara intellektuellt utmanade och anser att de låga kraven möjliggör att de förvärvsarbetar på sidan om (Högskoleverket 2003: 16).

År 2009 genomfördes en ny utvärdering av socionomutbildningen i Sverige. I denna utvärdering kom bedömargruppen fram till att kravnivån har slipats till och anses vara mer strukturerade men att kravnivån dock fortfarande varierar (Högskoleverket 2009: 36). Generellt anser Högskoleverket 2009: 36 att socionomutbildningen på Göteborgs universitet uppfyller kraven för mycket hög kvalitet jämförelsevis med utvärderingen från 2003 där socionomutbildningen på Göteborgs Universitet ansågs vara av tillräcklig god kvalitet (Högskoleverket, 2009:

36; Högskoleverket 2003: 16). Med bakgrund av dessa två utvärderingar kan vi se en positiv utveckling gällande utbildningens kvalitet.

2.3 Behörighet inom socialtjänsten

På uppdrag från regeringen utsågs Ann-Christin Tauberman som utredare av frågor om behörighetskrav inom hälso- och sjukvården samt socialtjänsten. Utredningen utfördes år 2009 och publicerades i SOU 2010:65. I Socialtjänstlagen 3 kapitel 3§ säger att personal ska ha lämplig utbildning men det står inte uttryckt vilken sorts utbildning det handlar om (SFS 2009: 596). Inledningsvis i utredningen lyfter de fram en kartläggning kring hur det i dagsläget ser ut just med behörigheten inom socialtjänsten. Statistik visar att det 2009 fanns 18 000 personer inom socialtjänsten med behörighet att fatta beslut. Av dessa är det 7000 som saknar socionomexamen varav 4000 har en eftergymnasial utbildning på tre år eller mer och 2000 har en eftergymnasial utbildning på två år. Utredningen mynnar ut i ett förslag kring ett tydliggörande av vilken kunskap och färdighet som behövs inom socialtjänsten för att på så vis öka möjligheten för att brukare ska få insatser av god kvalitet. Krav bör ställas i lag på en examen inom socionomprogrammet eller annan relevant grundnivå i högskola. Vidare lyfter SOU 2010: 65 fram ett förslag att de som saknar tidigare erfarenheter av de arbetsuppgifter som socialtjänsten står för ska få en lämplig introduktion och handledning det första året (SOU 2010: 65). År 2016 infördes en lagändring i Socialtjänstlagen 3 kapitel 3a§ kring kravet på examen för de som inom socialtjänsten arbetar med barn och unga:

Socialnämnden ska använda handläggare som har avlagt svensk socionomexamen eller annan relevant examen på minst grundnivå i högskolan för utförande av sådana uppgifter inom socialtjänsten rörande barn och unga som innefattar

1. bedömning av om utredning ska inledas,
2. utredning och bedömning av behovet av insatser eller andra åtgärder, eller
3. uppföljning av beslutade insatser.

(SFS 2016:147).

Lagändringens syfte är att tydliggöra den kompetens som krävs för arbetet samt att öka förutsättningarna för lämpliga insatser av god kvalitet. Syftet med Socialstyrelsen rapport (2016) var att samla in information om kommuners möjlighet att uppfylla de nya bestämmelserna innan år 2019 samt vad som krävs för att möjliggöra att icke behörig personal blir behörig (Socialstyrelsen, 2016). Sammanfattningsvis så visar SOU 2010: 65 att det är en stor mängd beslutsfattande tjänstemän inom socialtjänsten som saknar socionomexamen. Vilket sedan mynnar ut i ett lagförslag om lämplig handledning det första året i arbetet. 2016 stiftades en lag om krav på examen inom barn och unga för att försäkra lämpliga insatser av god kvalitet.

3 Teoretiska utgångspunkter

I detta kapitel kommer vi att presentera våra teoretiska utgångspunkter som sedan kommer användas för att analysera det sammanställda resultatet.

3.1 Ontologiska och epistemologiska ståndpunkter

Konstruktionism

Ontologi behandlar frågan om vad som existerar eller inte oberoende av vår kunskap om det. De två vanligaste ontologiska ståndpunkterna är objektivism samt konstruktionism där den förstnämnda talar om sociala företeelser som något vi inte kan påverka, medan den sistnämnda säger att sociala aktörer ger företeelserna mening genom interaktion och tolkning av dessa (Bryman, 2011:35-37).

Den kvalitativa forskningen tenderar att ha en konstruktionistisk inriktning där fokuset läggs på att lyfta fram individens uppfattningar och tolkningar av sin sociala verklighet. Vidare är den konstruktionistiska metodologin oftast induktiv där slutsatser baseras på en generalisering av den insamlade empirin (Bryman, 2011: 40-41). Med bakgrund av detta har vår studie en konstruktionistisk utgångspunkt, där intervjupersonernas tolkning ligger i grund för vad som anses utgöra empirin. Bourdieu anser enligt Sohlberg & Sohlberg (2013) att samhällsforskare bör ha sina egna konstruktioner, oavsett om de överensstämmer med det sunda förnuftet eller inte. Dock har forskare oftast en idealisk bild av att deras konstruktioner ska vara adekvata gentemot de konstruktioner som människor skapar. Samhällsforskare

befinner sig själva i det studerade samhället, men bör ändå ta avstånd från det som studeras och inte reproducera fördomar (Sohlberg & Sohlberg 2013: 271). Kritiken gentemot konstruktivistiska forskare är att de kan göra mer skada än nytta, då förslaget på en viss åtgärd leder till ett återskapande av något som ett socialt problem (Sahlin, 2013: 147).

Hermeneutik

Epistemologiska frågeställningar handlar om vad som anses vara kunskap inom ett visst område. Två vanligt förekommande traditioner är hermeneutiken och positivismen (Bryman, 2011: 29-32). Vi har i vår studie valt att utgå från den hermeneutiska traditionen. Den hermeneutiska traditionen betonar att mening skapas, tolkas och förstås utifrån en kontext. Inom all forskning förhåller sig forskaren till något material, som bearbetas samt analyseras på ett eller flera vis. Tolkningar är komplicerade och kan inte ge en självklar slutsats. Inom den hermeneutiska traditionen förekommer tolkningar av material såsom texter, historiskt material samt sociala- och kulturella traditioner (Sohlberg & Sohlberg, 2013: 164). All förståelse bygger i sin tur på någon form av förförståelse eller tidigare erfarenheter. Inom forskningsprocessen måste alltså forskaren redogöra för dess förförståelse och förväntningar hen hade i början av forskningsprocessen för att göra tolkningsprocessen tydlig. Kunskapen blir då mer nyanserad och tillförlitligt. Den kvalitativa forskningsmetoden liksom den hermeneutiska traditionen avser att lyfta fram människors förförståelse, tolkning och kontext som byggstenar för produktionen av kunskap (Widerberg, 2002: 25-27). Kunskapen bidrar i sin tur till en förändrad förförståelse som sedan ligger i grund för en ny tolkning av ett visst fenomen. Detta kallas för den hermeneutiska cirkeln där förförståelsen ständigt är under förändring (Sohlberg & Sohlberg, 2013: 81). Med bakgrund av ovanstående definition av den hermeneutiska traditionen bör vi som forskare sträva efter att redogöra för vår förförståelse samt att kontextualisera vår empiri för att på så sätt få en större förståelse kring den kontext där empirin producerades.

3.2 Organisationens legitimitet

Utifrån Webers definition av legitimitetsbegreppet måste en organisation ha ett frivilligt samtycke från omgivningen för att kunna existera och utöva en viss form av dominans på lång sikt. Det är därmed i organisationers intresse att arbeta för ett stöd från omgivningen för att kunna berättiga organisationen (Wæraas, 2007: 282, 285). Jacobsen och Thorsvik (2008) skriver att omvärlden har antaganden och normer kring hur olika organisationer bör vara. Dessa antagande och normer är oftast förankrade i lagar som styr organisationerna och som i sin tur ger en tydlighet om vad som kan krävas. De organisationerna som inte uppnår dessa krav tenderar att uppleva en viss grad av legitimitetsproblem. De signaler som en organisation sänder ut är därför viktiga då organisationen är beroende av omgivningens legitimerande funktion (Jacobsen & Thorsvik, 2008: 233-234).

Johansson, Dellgran och Höjer (2015) skriver att människobehandlande organisationer formellt sätt får sin legitimitet från staten men är samtidigt beroende av just omgivningens legitimerande effekt. Det som ofta kännetecknar människobehandlande organisationer är att dess verksamheter inbegriper stora risker för de personer som berörs. Organisationernas verksamheter måste därför skötas av personal med lämplig utbildning och basera sina insatser på vetenskap och erfarenhet. Ju mer legitimitet en profession har, det vill säga ju mer tilltro allmänheten har till professionen, desto större autonomi får den. Professionernas roll och legitimitet är inget som professionella inom människobehandlande organisationer tar för givet, utan det är något som måste förtjänas (Johansson, Dellgran & Höjer, 2015: 30-32). Sammanfattningsvis är alltså människobehandlande organisationer och dess verksamheter beroende av omgivningens legitimerande funktion för att rättfärdiga sin verksamhet och kunna utöva dominans på lång sikt.

Legitimitetskriser är något som kan förekomma inom människobehandlande organisationer. Ärenden som missköts uppmärksammas i offentliga debatter och organisationers effektivitet samt legitimitet kan ifrågasättas på grund av detta. Standardisering av manualer och rutiner kan ses som en lösning på legitimitetskriser och leder till en ökad transparens kring hur arbetet ska bedrivas inom

organisationer. Men som en konsekvens av denna standardisering, minskar handlingsutrymmet för de professionella (Ponnert & Svensson, 2015: 225). Forkby, Höjer och Liljegren (2015) säger att socialtjänsten som myndighet och socionom som profession, påverkas av det faktum att det finns "lekmän" som arbetar med samma arbetsuppgifter. Dessa lekmän har inte samma kompetens i form av utbildning, såsom socionomer har. Istället värdesätts det goda omdömet och det sunda förnuftet. Detta lyfter författarna fram som en eventuell förklaring till varför socionom som profession inte har en högre legitimitet i dagsläget (Forkby, Höjer & Liljegren, 2015: 112, 119). En del i vårt syfte som vi har som mål att undersöka är just hur legitimiteten mot socialtjänsten som myndighet och socionom som profession påverkas av det faktum att studenter får utföra kvalificerade arbetsuppgifter utan att ha en kompetens i form av examen.

3.3 Professionsteori

Profession anser Dellgran (2015) är svårt att definiera då det är en social konstruktion som förändras över tid. Professioner i sig är alltså inte statiska, utan det är beroende av staten och samhället för att bli institutionaliserade och få legitimitet. Även om begreppet profession är omdiskuterat så identifierar Dellgran tre centrala aspekter: vetenskap, monopol och expertis. Den *vetenskapliga* aspekten kännetecknas av yrkesgrupper med examen genom högskoleutbildning. Vidare har professioner *monopol*, vilket innebär att de har tilldelats legal rätt att utöva specifika arbetsuppgifter. Denna legala rätt ger professionen monopol inom sitt yrkesfält. Det tredje kännetecknet är att professioner har *expertis*, det vill säga en unik förmåga att använda sin generella kunskap på specifika situationer (Dellgran, 2015: 169-170). De professioner som har hög utbildning och status kallas för klassiska professioner. Med bakgrund av detta myntades begreppet semiprofessioner, en beteckning på yrkesgrupper som inte har lyckats etablera sig och som inte har monopol på sina arbetsuppgifter. Många menar att socionom är en sådan semiprofession (Dellgran, 2015: 174).

Dellgran (2015) beskriver att människobehandlande organisationer baseras på teoretiska och specialiserade kunskaper som utövas av examinerade yrkesutövare. Dessa professioner förväntas använda sin vetenskapliga grundade expertis vid svåra

situationer. Det krävs att det finns en tillit till professionens kompetens då de professionella har mandat att fatta beslut som kan få stora konsekvenser för individen det berör. Dellgran frågar sig dock om professionerna har den kompetens som de uttrycker sig ha och som medborgare kan förvänta sig (Dellgran, 2015: 166). Frågan huruvida omgivningen kan förlita sig på de professionella kan beröras på olika sätt. Exempelvis kan kraven på att använda manualer, instrument och evidensbaserad praktik upplevas som en skepticism mot förmågan att göra rationella beslut i komplexa situationer. Fortsättningsvis finns en misstro mot professionernas bedömningsgrunder och om de är fria från fördomar. Det finns studier som visar att beslut inom socialt arbete ibland påverkas av personliga värderingar och ideal. För att motverka detta lyfter Dellgran fram utbildning, träning och handledning som viktiga aspekter för ökad medvetenhet kring denna problematik. (Dellgran, 2015: 179-180). De ökande upplevelserna av ifrågasättande riskerar på kort sikt att öka yrkesrörligheten, personalomsättningen och rekryterings svårigheter och på lång sikt leda till en deprofessionalisering inom människobehandlande organisationer (Dellgran, 2015: 187). Sammanfattningsvis menar alltså Dellgran att en profession omfattas inte bara av en vetenskaplig examen utan även av en laglig rätt att utöva vissa uppgifter samt en förmåga att använda sina kunskaper på olika situationer. Syftet med denna studie är att undersöka om och hur studiens tre grupper tillsammans påverkar socionom som profession och om det sker en deprofessionalisering som följd av detta.

4 Metod

I detta kapitel kommer vi att redogöra för och motivera vårt val av metod, genomförandet av studien samt vårt tillvägagångssätt. Vi kommer även presentera kort information om våra informanter. Kapitlets syfte är att göra forskningsprocessen transparent för den som läser.

4.1 Val av metod

För att besvara vårt syfte och frågeställningar, har vi valt att använda oss av en kvalitativ forskningsmetod. Den kvalitativa forskningsmetoden syftar till att besvara frågor såsom hur, varför och vad. Den strävar även efter att skildra fenomen och dess mening till skillnad från den kvantitativa forskningen där mängden är den

största egenskapen (Widerberg, 2002: 15). Då syftet med vår studie är att lyfta fram tre olika perspektiv och deras uppfattning kring fenomenet anser vi att en kvalitativ ansats är motiverat.

Forskarens uppgift är att observera, iaktta och tolka det som observeras eller sägs. Vidare bygger den kvalitativa forskningen oftast på en induktiv syn, där teorier genereras utifrån det insamlade materialet. Den kunskapsteoretiska utgångspunkten är tolkningsinriktad, vilket innebär att förståelse av den sociala verkligheten som studeras uppnås genom att lyfta fram hur deltagarna i denna miljö tolkar denna verklighet. Konstruktionism är den ontologiska utgångspunkt som tenderar att karakterisera den kvalitativa forskningsmetoden, vilket betonar interaktionen mellan individer som avgörande för skapandet av sociala egenskaper. Företeelser ses alltså inte som givna utan snarare som konstruerade (Bryman, 2011: 340-341).

Kvalitativa forskare har ett flertal olikartade metoder att välja mellan. Bryman (2011) beskriver olika kvalitativa metoder för insamling och analys av material. Dessa är: etnografi, observation, fokusgrupper, diskurs- och samtalsanalys, text- och dokumentanalys samt intervjuer (Bryman, 2011: 344). I vår studie har vi valt att använda oss utav kvalitativa intervjuer som insamlingsmetod vars syfte är att ge oss en chans till en ökad förståelse utifrån intervjupersonernas muntliga berättelser (Widerberg, 2002: 16). Som grund för våra intervjuer, har vi valt att använda oss av en semistrukturerad intervjuguide där vi har specifika teman som ska beröras, men där intervjupersonerna har möjlighet att utforma svaren så som dom vill. Frågorna i vår intervjuguide är uppbyggda för att möjliggöra en reflektion hos personen som intervjuas (Bryman, 2011: 415).

4.2 Urval och bortfall

Det empiriska materialet har samlats in genom åtta intervjuer. Intervjupersonerna har i sin tur rekryterats på olika sätt. De tre grupperna som vi har valt att intervjua är enhetschefer inom socialtjänsten, socionomstudenter på Göteborgs Universitet samt en representant från institutionen för socialt arbete på Göteborgs Universitet. Vi har kommit i kontakt med enhetscheferna på socialtjänsten genom en hemsida där deras kontaktuppgifter finns samlade. Anledningen till varför vi valde att

kontakta enhetscheferna var för att det är de som ansvarar för rekryteringen av studenterna. En förfrågan att delta i studien tillsammans med ett presentationsbrev har då skickats till femton enhetschefer. Av dessa tackade tre enhetschefer ja till att delta i intervjustudien, fem tackade nej då de ansåg sig inte kunna bidra till studien och resterande sju svarade inte.

Fyra studenter har intervjuats i studien. Inledningsvis skickades det ut en förfrågan till alla socionomstudenter på Göteborgs Universitet, oavsett termin. Förfrågan skickades genom Göteborgs universitets lärplattform (GUL) och deras kommunikationsprogram (PIM), där alla socionomstudenter kan kontaktas. De krav vi ställde på informanterna för att de skulle kvalificeras för vår studie var att de är socionomstudenter som i dagsläget inte har studieuppehåll samt att de arbetar eller har arbetat inom socialtjänsten. Från denna initiala förfrågan rekryterades en intervjuperson till studien. Vi fick kontakt av en person till som vi valde att avböja då personen inte kvalificerades till vår studie. Resterande tre studenter rekryterades genom en direktförfrågan att delta genom mail då vi sedan tidigare visste att de har arbetat/arbetar inom socialtjänsten. Alla informanter har rekryterats genom ett bekvämlighetsurval. Urvalet är ett icke-sannolikhetsurval där forskare använder personer som för tillfället finns tillgängliga för forskaren. Vi är medvetna om urvalets begränsningar då dess struktur gör det omöjligt för oss att veta om stickprovet representerar befolkningen (Bryman, 2011: 194). På grund av den begränsade tiden samt det faktum att vi sökte specifika egenskaper hos våra informanter, ansåg vi att denna urvalsmetod var passande då det ledde till en snabb rekrytering av studenter, enhetschefer och en representant från institutionen för socialt arbete.

Alla som blev erbjudna att delta i vår studie fick ta del av ett presentationsbrev för att sedan ta ställning till om de ville delta eller inte. Intervjupersonen som arbetar på institutionen för socialt arbete rekryterades genom mail. Initialt i forskningsprocessen så kontaktade vi en annan representant för institutionen men då vi inte fick något svar så valde vi att gå vidare och valde då en annan lämplig informant som har en överblick över utbildningen. Även här utgick vi från ett bekvämlighetsurval då vi valde en person som fanns tillgänglig för oss på institutionen.

4.3 Presentation av informanterna

I detta avsnitt följer en kort presentation av studiens informanter. Som vi tidigare har presenterat så består vårt urval av fyra studenter från socionomprogrammet på Göteborgs Universitet, tre enhetschefer inom socialtjänsten för individ och familjeomsorg (IFO) inom göteborgsområdet och en person som representerar institutionen för socialt arbete på Göteborgs Universitet. Studenterna har vi valt att benämna som S1, S2, S3 och S4. Enhetscheferna har vi valt att benämna som EC1, EC2 och EC3 och slutligen representanten från institutionen för socialt arbete som ISA. Anledning till att vi gör dessa förkortningar är att tydliggöra vem som säger vad och vilken grupp de representerar. Vi har valt att benämna alla våra informanter som hen för att skydda deras anonymitet samt för att vår studie inte har som syfte att belysa könsaspekten.

S1 är under 30 år och läser i dagsläget på termin sex. Hen har sedan termin två arbetat som tjänsteman inom socialt arbete. Under sommaren till termin sex rekryterades hen som sommarvikarierande socialsekreterare på en enhet för ensamkommande barn och hade då inte delegation. S1 bytte sedan tjänst och jobbar nu under termin sex som timanställd socialsekreterare på enheten för ekonomiskt bistånd och har idag delegation. S2 är över 30 år och läser i dagsläget på termin tre. Hen har under utbildningens gång arbetat som utförare för socialtjänsten. Under termin två bytte S2 tjänst och rekryterades då till att arbeta som socialsekreterare på enheten för ekonomiskt bistånd och har aldrig haft delegation. S3 är över 30 år och läser i dagsläget på termin sex. Hen har under utbildningens gång arbetat inom socialt arbete. Under sommaren till termin tre började hen att sommarjobba som socialsekreterare på enheten för ekonomiskt bistånd och hade då inte delegation. S3 har fortsatt att arbeta där som timanställd under studietiden men har fortfarande inte delegation. S4 är under 30 år och läser i dagsläget på termin sex. Hen har under utbildningens gång arbetat som timanställd inom skola. Under sommaren innan termin sex rekryterades hen som sommarvikarierande socialsekreterare på enheten för ekonomiskt bistånd och har haft delegation. S4 arbetar dock inte under terminens gång. Hen har planer på att fortsätta att jobba som socialsekreterare under ledigheter och tror sig ha delegation även då.

På grund av kravet på anonymitet så väljer vi att presentera EC1, EC2 och EC3 som enhetschefer inom socialtjänsten för individ och familjeomsorg i Göteborgsområdet. Alla tre enhetschefer har en utbildning som socionom samt har minst 15 års erfarenhet inom professionen. EC 1 och EC2 arbetar inom enheten för ekonomiskt bistånd och EC3 på enheten för barn och unga. Av samma anledning har vi valt att presentera ISA som en representant för institutionen på socialt arbete på Göteborgs Universitet då vi inte vill röja hens identitet. Vi har valt att benämna det som ISA säger som expertutlåtande då hen har ansvar för och erfarenheter av institutionen och utbildningen.

4.4 Intervjuguide

Intervjuguiden (se bilaga B) är semistrukturerad och uppbyggd utifrån tre olika teman: en kortare introduktion, arbete samt utbildning. Syftet med temat introduktion är att ge en kortare översikt kring vem personen som intervjuas är genom att beröra frågor så som yrkestitel, termin med mera. Detta är även ett sätt att utveckla ett förtroende då intervjun inleds på ett behagligt sätt istället för att tvinga fram en djup reflektion det första man gör. Arbete som tema berörs på två olika sätt. Dels finns generella frågor om studenter som arbetar under sin studietid samt även frågor kring studenter som specifikt jobbar inom socialtjänsten under sin studietid. Temat utbildning syftar till att skapa en förståelse kring kraven och kvalitén på socionomutbildningen samt ge en översikt gällande prioriteringar och tid till studier. Alla tre teman berörs i intervjuguiden, men beroende på vilken grupp informanten tillhör skiljer sig frågorna något.

4.5 Genomförandet

Empirin samlades in under en vecka. Intervjuerna genomförde vi tillsammans för att minska risken av att frågorna i intervjuguiden skulle ställas på olika sätt samt för att båda skulle få möjlighet att tolka det som sades i rummet. Intervjuerna av enhetscheferna genomfördes på deras kontor, liksom intervjun med representanten från institutionen. Intervjuerna av studenterna genomfördes i bokade grupprum på Göteborgs universitetsområde. Vi informerade även om att intervjun spelades in och att den sedan skulle transkriberas. För att säkerställa att informanterna visste vad syftet med studien var och vad deras deltagande skulle innebära, frågade vi om

de hade läst presentationsbrevet (se bilaga A) och om de ville att vi skulle gå igenom det med dem. Frågorna ställdes utifrån ett sammanställt formulär med exempel frågor. Forskning visar på att tid och rum för intervjustudier är viktiga faktorer för att samtalet ska lyckas (Widerberg, 2002: 17). I våra intervjuer gjorde vi ett aktivt val att begränsa tiden på intervjun till maximalt 60 minuter då vi ansåg att den tiden skulle räcka för att vi skulle få tillräckligt med empiri. Vi var även flexibla i valet av var intervjun skulle äga rum för att möjliggöra ett lyckat samtal där informanten skulle känna sig bekväm med att reflektera öppet.

Transkribering av intervjuerna skedde antingen direkt efter intervjun, eller dagen efter intervjun hade ägt rum. Anledningen till detta var att vi ville transkribera medan vi fortfarande hade våra intryck färskas i minnet och så att vi sedan kunde komma till nästa intervju utan att behöva ha den föregående i åtanke. Vid transkriberingen skrev vi ordagrant det som sades och noterade pauser, skratt och harklande. Vi valde dock att utesluta utfyllnadsord såsom hummande då vår studie inte hade som syfte att undersöka och förstå. Vi försökte vara noggranna med att inte slarva eller missa något då vi var oerfarna på att transkribera och därför lät vi oss själva också att ta den tiden det gjorde att transkribera. Faktorer som styrde tiden på transkriberingen var hur lång intervjun var, hur mycket annat ljud kring intervjun störde och vår egna fokusering (Bryman, 2011: 429-430). När transkriberingen var klar läste vi igenom materialet noggrant och skapade sedan teman utifrån det som sagts. Dessa teman var: kunskap, planering och ekonomi, rättssäkerhet, profession, krav på studenter och kvalitet på utbildningen. Dessa teman syftar till att besvara studiens frågeställningar och syfte. Nästa steg i undersökningen var att jämföra studiens resultat med tidigare forskning.

4.6 Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet

Inom forskning talar man om tre olika begrepp eller kriterier som avser att förmedla en bild av studiens kvalitet (Bryman, 2011: 351).

Reliabilitet

Reliabilitetskriteriet handlar om huruvida studiens "mätinstrument" är av hög kvalitet. Kriteriet delas i sin tur in i två delar. Extern reliabilitet handlar om i vilken

utsträckning en studie kan replikeras. Inom den kvalitativa forskningen är detta krav svårt att uppnå, då det är omöjligt att frysa de miljöer som studien avser att studera och då den enskilde forskaren måste göra olika tolkningar och överväganden. Den interna reliabiliteten i sin tur handlar om att forskare kommer överens om hur de ska tolka det som sägs eller observeras inom den kvalitativa forskningen (Bryman, 2011: 351-352).

Under intervjuerna kan våra egenskaper ha påverkat informanterna på olika sätt. Samtidigt har vi som forskare gjort vissa överväganden och tolkat det som sagt utifrån vad vi anser är intressant och relevant för vårt syfte. Det finns därför vissa svårigheter med att replikera studien då individuella egenskaper och tolkningar ligger i grund till att empirin ser ut som den gör. Genom en ansträngning till att redogöra för vår begreppsförståelse, förförståelse samt tillvägagångssätt vid tolkning och tematisering av intervjuerna, kan dock vår studie uppnå en viss grad av reliabilitet. Det faktum att vi utgick från en intervjuguide har varit ett sätt för oss att ta hänsyn till kravet på reliabilitet då intervjuguiderna syftade till att varje intervju skulle präglas till samma fokus (Bryman, 2011: 368-369).

Validitet

Validitetskriteriet handlar om huruvida forskaren mäter det den avser att mäta. Även detta kriterium delas in i två delar. Intern validitet betyder att det finns en överensstämmelse mellan de observationer som forskaren gör samt de teoretiska idéerna som utvecklas utifrån dessa. Här finner Bryman (2011) en styrka hos den kvalitativa forskningen, då forskning av detta slag ofta innebär en nära och långvarig delaktighet i den sociala miljö forskaren undersöker. Dock brister den kvalitativa forskningen gällande den externa validiteten, dvs. i vilken mån forskaren kan generalisera resultaten till andra situationer och miljöer (Bryman, 2011:351-352).

Under intervjuerna råder det ingen anonymitet mellan oss som forskare och informanterna. Förekomsten av en intervjuareffekt bör tas hänsyn till, där informanterna kanske känner att de inte vill/vågar säga vad de egentligen tycker då de vill framställas på ett visst sätt. För att minimera denna intervjuareffekt kan forskaren sträva efter att utveckla en förtroenderelation, men ändå vara medveten

om att helt ärliga svar kanske inte förekommer. På grund av den begränsade tiden för genomförandet av studien har inte vi som forskare haft tid till att utveckla ett förtroende mellan oss och den som intervjuas. Eventuellt hade det gynnat studien om vi skulle ha genomfört intervjuerna vid två olika tillfällen för att öka förekomsten av ärliga svar (Stukát, 2011: 134-135).

Generaliserbarhet

Resultatet från kvalitativa forskningar är svåra att generalisera till andra miljöer då urvalet oftast består av en liten grupp med individer. Inom den kvalitativa forskningen bör man istället sträva efter att generalisera till teori, snarare än till populationer. I vår studie har vi använt oss av ett begränsat bekvämlighetsurval, som har utgjorts av åtta informanter. Detta innebär att vi inte kan generalisera studiens resultat. I och med att vi valde att genomföra kvalitativa intervjuer där fokuset låg på informanternas upplevelser, är det inte i vårt intresse att uttala oss om generaliserbara resultat. Bryman (2011) talar dock om att forskare inom kvalitativ forskning kan göra måttliga generaliseringar, där resultaten visar på större uppsättningar av identifierbara drag (Bryman, 2011:369).

4.7 Avgränsningar och utmaningar

Under vår forskningsprocess har vi behövt avgränsat oss vid insamlingen av empiri samt vid valet av informanter. Vi tycker personligen att brukarperspektivet är viktigt men vi har gjort ett aktivt valt att avgränsa oss på grund av etiska skäl. Därför har vi istället valt att fokusera på studenternas perspektiv. Den största anledning till denna avgränsning har varit vår begränsade tid för studien men även för att vi hade ett intresse att genomföra studien här i Göteborg. Anledningen till varför vi valde att rekrytera informanter från Göteborgs Universitet var att vi hade en förståelse kring att det finns socionomstudenter på universitetet som arbetar på socialtjänsten och har delegation under deras studietid. Vi valde att intervjua socionomstudenter som är aktivt registrerade och som är under utbildning. Det är denna definition av socionomstudent vi har valt att utgå ifrån i vår studie. Vi hade även redan tillgång till den gruppen eftersom vi själva ingår i den. I och med dessa avgränsningar är vi medvetna om att vi endast kan uttala oss om vissa socionomstudenter samt deras erfarenheter på Göteborgs Universitet och inte uttala oss generellt. Då

socionomstudenterna fortfarande är under utbildning samtidigt som de jobbar, har vi valt att även intervjua en representant från institutionen för socialt arbete och som har en särskild kunskap om utbildningsfrågor. Anledningen var för att vi ville få en bild av hur utbildningen påverkas av det faktum att socionomstudenter arbetar under deras studietid. Även vid rekryteringen av intervjupersoner från socialtjänsten var vi tvungna att avgränsa oss. I vår studie samlades materialet in från intervjuer med enhetschefer. Anledningen till varför vi valde dessa var för att vi hade en förutfattad mening kring att de skulle ha mer tid än socialsekreterare samt ett större intresse till studien. Enhetscheferna är även de som ansvarar för rekryteringen av dessa socionomstudenter och har en överblick över enheten och dess anställda.

Vi har under forskningsprocessen stött på flera utmaningar. Vi har haft en förförståelse av att rekryteringen till att delta i intervjun skulle vara svår. I ett tidigt stadium valde vi att begränsa antalet personer till intervjuerna av flera anledningar. Slutligen insåg vi att studenter under processens gång var svårrekryterade. Vi hade en förhoppning om att något fler studenter än vad vi kom i kontakt med skulle vara tillgängliga och intresserade av att delta i en studie. Vi hade även en förståelse om att ett stort bortfall av socionomstudenter skulle ske, då de inte arbetar inom socialtjänsten och därmed inte kvalificerades för vår studie.

4.8 Litteratursökning

För sökande av relevant litteratur till vår studie har vi använt oss utav Göteborgs Universitet sökverkstäder. Det är ett tillfälle där studenter och personal från Samhällsvetenskapliga biblioteket (KTB) arbetar tillsammans för att studenterna ska förstå sökandet av relevant litteratur. Innan tillfället diskuterade vi tillsammans fram aktuella teman och begrepp som vi hade förhoppningar på skulle generera relevanta sökningar. Vi använde oss bland annat utav databaser som supersök, GUNDA bibliotekskatalog men framförallt Google Scholar. Nyckelord som vi sökte på var: "statistik", "studenter", "socionomprogrammet", "socionomstudent", "ekonomiskt stöd", "CSN", "jobba under studietiden", "Göteborgs Universitet" och "delegation". Vi sökte även dessa begrepp på engelska för att utöka chansen till relevanta träffar. Under sökandes gång uppmärksammade vi att forskning inom

vårat ämne var svårfunnet och ett intresse inom det samhällsvetenskapliga fältet att forska kring detta saknades.

4.9 Arbetsfördelning

Innan kursens start hade vi redan bestämt oss för att skriva uppsatsen tillsammans. Det gjorde att vi inte behövde lära känna varandra på nytt, utan var införstådda i hur vi båda arbetade. Vi bestämde oss vid kursens början att utföra så mycket arbete som möjligt tillsammans då vi ansåg att det skulle ge oss en djupare förståelse och kunskap om studien än att dela upp den. Arbetssättet var vi medvetna om skulle vara både positivt och negativt för oss. Möjligheter till att diskutera, reflektera och uttrycka orden tillsammans än att behöva göra det i en senare process samt att dela upp arbetet på två man hand några få gånger men ändå få tillgång att se vad den andre gjorde, ansåg vi vara några fördelar. Dock kan vi förstå att valet att göra alla delar tillsammans blir tidskrävande och att processen inte effektiviseras fullt ut. Två delar som vi valde att dela upp arbetet var litteratursökningen och transkriberingen.

4.10 Etiska aspekter

Inom svensk forskning pratar man om fyra grundläggande etiska principer eller krav som kännetecknar god forskning. Dessa är *informationskravet* där forskarens uppgift är att informera om studiens syfte, *samtyckeskravet* där deltagarna i studien måste godkänna sin medverkan, *konfidentialitetskravet* som innebär att deltagarnas uppgifter hålls anonyma och slutligen *nyttjandekravet* som säger att empirin som samlas in endast får användas i de uttalade syftet (Bryman, 2011: 131-132). Dessa principer har vi haft i åtanke vid genomförande och framställning av vår studie.

Under vår forskningsprocess har vi gjort etiska överväganden kring valet av intervjupersoner, genomförandet av studien samt presentation av resultat. Vid rekryteringen av informanter till studien, strävade vi efter att nå fram till studenter som vi sedan tidigare inte hade någon relation till. Anledningen till detta är för att man kan finna etiska svårigheter då vår roll som forskare hamnar i konflikt mellan att vara professionell eller vän (Kvale & Brinkmann, 2009: 91). Vi är medvetna om att det råder en viss intervjuareffekt mellan oss som forskare och vissa studentinformanter då vi känner varandra sedan tidigare. Det studenterna lyfter

fram i intervjun kan tänkas påverkas av att det är just vi som genomför intervjun, då informanterna kan tänkas vara mer medvetna om vad de säger och även vara aktsamma i hur de framställs. Empirin som samlas in kan därmed vara missvisande (Bryman, 2011: 229).

Under hela forskningsprocessen har vi varit medvetna om hur viktigt det är att anonymisera informanterna och det de har sagt. Konfidentialitetskravet är ett viktigt etisk övervägande som forskaren måste ta hänsyn till för att kunna bedriva god forskning. Vi har haft diskussioner fram och tillbaka gällande i vilken utsträckning anonymiteten ska sträcka sig. I slutändan har vi kommit fram till att all information som är nödvändig för att kunna besvara våra frågeställningar bör vara med så länge inte informantens identitet riskerar att röjas. Vi har även ansträngt oss för att inte röja information om vilka personer som har blivit tillfrågade att delta i studien. På så vis har anonymiseringsprocessen skett både innan och efter det att empirin samlades in (Kalman & Johansson, 2012: 45).

När informanterna fick ta del av presentationsbrevet (sen bilaga A), informerades de om studiens syfte samt vad studien skulle användas till. Presentationsbrevets syfte var att introducera vår studie för eventuella deltagare och för att de skulle få en förståelse för till vad de gav samtycke till. Detta kan benämnas som informationskravet inom etisk forskning. De blev även erbjudna möjligheten att få presentationsbrevet uppläst muntligt innan intervjuns start så att de sedan kunde ge oss ett informerat samtycke till att delta i studien (Kalman & Lövgren, 2012: 13). Detta var ett sätt för oss att uppnå det som inom etisk forskning kallas för samtyckeskravet. Det fanns en medvetenhet hos oss när vi skickade ut presentationsbrevet tillsammans med förfrågan att delta i vår studie, att en form av subtilt tryck och kanske till och med påtvingade kunde uppstå. Detta då vi exempelvis med studenterna redan hade relation till dem och skulle ha en relation till dem även efter studien. En känsla av lojalitet mellan studenter, kan ha lett till att dessa har tackat ja till att delta i studien trots att de kanske inte ville. Under tiden informanter rekryterades till studien fanns det även personer som valde att inte ingå i studien som vi antar inte kände av det subtila trycket då dem kunde avböja ett deltagande i studien (Kvale & Brinkmann, 2009: 87). Efter att empirin hade samlats in insåg vi att vi var tvungna att formulera om två av frågeställningarna. Den tredje

frågeställningen ändrades dock helt och hållet. Vi valde att inte informera informanterna om detta då studiens syfte förblev densamma. Detta kan uppfattas som en kritik gentemot vår studie, med bakgrund av nyttjandekravet, då vi gjorde ett medvetet val om att inte informera informanterna om att deras intervjumaterial skulle appliceras på andra frågeställningar (Kalman & Lövgren, 2012: 14-15).

Intervjuguiden (se bilaga B) består av frågor vars avsikt var att få informanten att reflektera kring sitt handlande och kring sin profession. Under intervjuerna uppmärksammade vi att informanterna vid ett flertal tillfällen blev konfunderade. Genom det får vi som intervjuare stödja och utforska deras svar tillsammans med dem för att få ett djupare reflekterande. Detta är något vi är medvetna om kan ha påverkat de svaret som de angivit (Kvale & Brinkmann, 2009: 90-91). Att behetscheferna i denna studie att kritisera sin egen arbetsplats och sin egna profession tåls att problematisera med bakgrund av etik. Detsamma gäller institutions- och studentperspektivet, då vi ber dessa två grupper att lyfta fram kritik gentemot utbildningen samt kring professionen. En lojalitetskonflikt kan uppstå där informanterna bryter mot den rådande normen om enighet utåt (Skau, 2010: 126-127). Att vi i egenskap av socionomstudenter intervjuar enhetschefer på socialtjänsten tror vi kan ha påverkat den empirin som samlades in. Då enhetscheferna kan vara våra framtida arbetsgivare och då studien kommer finnas till hands för institutionen för socialt arbete, så anser vi att de kan ha ett intresse i att framställa sig så bra som möjligt (Kvale & Brinkmann, 2009: 91).

5 Resultat och analys

I detta kapitel presenteras resultatet från intervjuerna i uppbyggda teman som vi har skapat utifrån informanternas svar. Vi har gjort en tematisk analys där de likheter och skillnader som vi har funnit i empirin har kategoriserat till följande teman: kunskap, planering och ekonomi, rättssäkerhet, profession, krav på studenter och kvalitén på socionomutbildningen. Det vi kommer fram till under våra teman kopplar vi till de tidigare nämnda teorierna och kunskapsläge.

5.1 Presentation av resultat och analys

Kunskap

Alla fyra studenter lyfter fram att arbete i kombination med studier är ett sätt för dem att utveckla en större förståelse för vad de läser och vad de ser i arbetet. Framförallt upplevs arbetet vara en plats där studenterna kan pröva hur teorier fungerar i praktiken och få en bild av hur allt hänger ihop. Så här uttrycker sig S3:

Man får en annan distans till utbildningen när man har jobbat med det och man kan litegranna skilja ut vad som är viktigt och man behöver inte läsa varje ord i boken utan man kan se det stora hela. (S3).

S3 lyfter fram hur arbetet kan hjälpa till med att värdesätta den kunskapen som utbildningen lär ut. Studiemetoden effektiviseras då hen kan se vad som är praktiskt användbart och relevant ute på det fältet hen arbetar inom. Den extra input som studenterna får genom att arbeta samtidigt som de studerar, lyfter även EC2 fram som något positivt då de får möjlighet att testa sin kunskap praktiskt:

... du får något extra input under tiden samtidigt som din kursare som inte väljer det här, inte har. Det blir lite mer praktiskt för den som väljer de och lite mer teoretiskt för den som inte väljer de. (EC2).

ISA anser att viss yrkeserfarenhet berikar studierna men att det bör begränsas till max en dag i veckan för att studierna inte ska påverkas i för stor utsträckning. Vidare har hen en förståelse till varför studenter arbetar men tycker att det låter slitigt att arbeta på sidan av sina studier under en längre period, vilket S2 och S3 har uttryckt i nedanstående citat.

Sedan samtidigt så kommer man ju liksom aldrig ur tankeprocessen, det är som att allting man lär sig det kör liksom runt hela tiden. Det blir ingen paus ifrån det, utan även om jag går här i skolan så är jag inne i det. Kommer jag till jobbet så är jag också inne i det. Man är inne i samma process hela tiden. Och det är ganska jobbigt. Det kan bli lite övermäktigt. (S2).

Det är väldigt påfrestande att dels vara ny på en arbetsplats och lära sig allt där och sedan gå direkt in i skolan och lära sig där. Processen att lära sig nya saker är väldigt påfrestande för en mentalt och fysiskt, jag blir väldigt trött. (S3).

Utifrån vad alla våra informantgrupper har sagt kan vi identifiera ett hermeneutiskt resonemang som säger att förståelse bygger på tidigare erfarenheter. De uppger att en ny förbättrad kunskap skapas genom att de får komma ut och testa den på fältet vilket sedan lägger grunden för att förstå den kunskap som utbildningen syftar till att förmedla. Detta identifierar vi med bakgrund av Sohlberg & Sohlberg (2013) som den hermeneutiska cirkeln där förförståelsen ständigt är under förändring. Genom att det sker en ständig input av erfarenheter och kunskap måste studenterna genom att testa sig fram, välja att förkasta eller förlita sig på dessa. Enhetscheferna, liksom ISA, upplever denna process som positiv då studenterna kan dra nytta av den testade erfarenheten och kunskapen både inom utbildningen och på fältet. Att ständigt vara i den hermeneutiska cirkeln och hela tiden behöva värdera, testa och analysera de kunskaper och erfarenheter man exponeras för anser vi kan upplevas som övermäktigt, vilket S2 och S3 uttrycker i intervjuerna (Sohlberg & Sohlberg, 2013: 81).

Planering och ekonomi

Alla fyra studenter lyfter fram att de prioriterar studierna före arbete. S1 och S2 har dock ett fåtal gånger fått prioritera arbete före studier på grund av dålig planering. Exempelvis har S1 känt sig vinna mer på att tacka ja till ett arbetspass istället för att gå på en två timmars föreläsning. Hen lyfter även fram att pendlandet spelar in

då resan in till skolan är väldigt lång. Något som studenterna S1, S2 och S3 lyfter fram på olika vis är planering. S1 och S3 säger att det kan välja hur mycket de vill arbeta men att de behöver säga till enhetschefen en månad innan. Däremot lyfter S2 fram att hens livssituation kräver en tydlig planering när saker och ting ska göras. Detta belyses i nedanstående citat.

Man ser i början av kursen, vad är det som ska göras, hur mycket tid har jag. Sedan planerar jag utefter det. Som på denna kursen hade vi väldigt många inlämningsuppgifter och allting ska in nästa vecka. Då kände jag, ska jag få det att funka så måste jag ju börja i tid. (S2).

Något som alla tre enhetschefer belyser är att de tror att det finns ekonomiska incitamentet till varför studenter arbetar samtidigt som de studerar. EC1 problematiserar detta då hen tycker att det är en balansgång mellan studier och arbete, men att det är individens ansvar att själv finna den balansen. Om studenterna inte lyckas finna denna balansen kan det leda till att studenten inte klarar sin utbildning. Hen tror även att det kan vara ett uttryck för att studiemedlen är för snåla. Vidare anser EC1 att det i dessa fall kanske är bättre att jobba och skaffa en utbildning senare när en har råd. Balans är ett begrepp som även EC2 använder. Hen anser att det är studenten som har ansvaret att inte missköta studierna och att det är dennes uppgift att själv tillgodose sig det utbildningen har att erbjuda, för att på så sätt få de bästa kvalifikationerna.

Jag tänker så här. Att det är vuxna och självständiga individer som jag litar på tar ansvar för det dom gör. Att dom håller den balansen själva. Jag tänker att om du är intresserad av att jobba här samtidigt som du går utbildningen, då tar du ansvaret för att inte missköta utbildningen. (EC2).

ISA bekymrar sig över att en del studenter väljer att göra studierna med vänsterhanden, vilket kan leda till att man hoppar av programmet och inte tar sin examen. Det kan då vara svårt att komma tillbaka till studierna och risken är att

man förblir en oexaminerad socionom. Men ISA ser ändå ett värde i att studenter arbetar under sin studietid då det ger en bra yrkesintroduktion, så länge det inte går ut över studierna.

... det tär ju att en del studenter väljer av olika själ att antingen göra studierna med vänsterhand eller att man hoppar av eller inte blir färdig med hela eller delar av kurser. Och för dom studenterna som väljer den utvägen så är det ofta ganska motigt att komma tillbaka till studierna och då riskerar väldigt många att vara nästa färdiga socionomer, men inte ha sin examen. (ISA).

Att göra studierna med vänsterhand förekommer dock inte bland studenterna i denna studie enligt dem då de anser sig prioritera studierna. Vidare reflekterar studenterna kring vilka anledningar som kan tänkas ligga i grund till varför de arbetar på sidan av sina studier. S1 berättar att hen i början av socionomutbildningen valde att arbeta istället för att ta studielån då hen ansåg sig ha tid för det. Även S2 uppger att det föreligger ekonomiska skäl till varför hen arbetar deltid. På grund av att hen inte är berättigad CSN finns det ett tvång till att jobba för att gå runt ekonomiskt. Uppfattningen av att arbetet till viss del är påtvingat lyfter även S3 fram då hen belyser de ekonomiska anledningarna till varför hen jobbar. S3 berättar vidare att hen hellre skulle vilja vara ledig och ägna tiden till studierna, men att det skulle bli för dyrt. Yrkeserfarenheten och tryggheten på arbetsmarknaden anser S3 också är anledningar till varför hen arbetar på sidan av sina studier, något som åskådliggörs i nedanstående citat:

... jag tror det handlar om att ha erfarenhet med sig när man nu kommer ut och söker nya jobb så är det såklart att det känns ju lite skön att ha varit inne nånting som har med det yrket att göra och kunna komma med det till en intervju, att jag har faktiskt jobbat. Eller att man kanske vill jobba... men vill man det så är det ju bra att börja extra jobbat lite för att ha en fot in där sen om det blir en ledig tjänst. (S3).

Enkätundersökningen som genomfördes av Institutionen för socialt arbete (2015 & 2016) visade att det var en stor del av studenterna som under dessa terminer arbetade ett stort antal timmar i veckan. Vi är dock medvetna om att enkäterna inte belyser varför dessa studenter jobbar vilket vi hade sett som önskvärt. Vi ställer oss då frågande kring om siffrorna är ett uttryck för att utbildningens utformning och kravnivå möjliggör det för studenterna att arbeta så mycket på sidan av sina studier, eller om de ekonomiska incitamenten är så starka att de ibland måste prioritera arbetet framför studierna (GU, Institutionen för socialt arbete, 2015 & 2016). Studenterna i vår studie uttrycker dock att de inte behöver prioritera arbetet framför studierna på grund av ekonomiska skäl, men vi kan se att S1 och S2 ändå påverkas av det. Vidare visar ändå en undersökning från Universitet och Högskolerådet (2015) att en tredjedel av de heltidsstudenter som deltog i deras undersökning upplever ekonomiska svårigheter i hög eller mycket hög grad (Universitet och Högskolerådet, 2015). Men återigen så uppger studenterna i vår undersökning att de ekonomiska skälen i deras fall inte är så stora att de måste arbeta i så stor grad att det går ut över studierna. En drivkraft som vi uppfattar som mycket starkare hos våra studenter är behovet att få foten in på marknaden och få en säker ekonomiskt och yrkesmässig framtid. Detta problematiserar ISA då hen anser att smicker och löften om säkrad ekonomisk framtid inte är ett bra sätt att få in studenter på arbetsgivarnas enheter.

...det är klart att jag kan tänka mig att om man efter VFU:n får ett erbjudande om ett halvtidsjobb till exempel så kan man bli väldigt glad eller smickrande och se att jag har min anställning trygg, man kanske till och med får ett löfte om att få heltid när man är färdig eller sådär och det är klart att det kan vara tilltalande, även om jag tror att det inte är så bra. (ISA).

ISAs uttalande ovan stärks av S1s erfarenhet, då hen rekryterades på sin VFU-plats för vidare anställning. Detta kan ses som problematisk utifrån ett professionsteoretiskt perspektiv då Dellgran (2015) anser att människobehandlande organisationer är beroende av och baseras på teoretiska och specialiserade kunskaper som utövas av examinerade yrkesutövare (Dellgran, 2015: 166).

Organisationens legitimitet hotas då de inte motsvarar omgivningens förväntningar på att få träffa en examinerad socialsekreterare (Jacobsen & Thorsvik, 2008: 233-234).

Rättssäkerhet

Alla informanter är överens om att socionomstudenter generellt inte ska ha delegation under deras studietid. Trots detta uppger S2 och S3 att de kan tänka sig ha det inom kort. S2 uttrycker sig såhär angående delegation till beslut:

... det har väl varit tal om det, men jag har själv valt att backa lite under tiden för att jag känner att jag vill komma längre fram i utbildningen först innan jag får egen delegation. (S2).

S1 och S4 berättar att de har delegation på de enheter som de arbetar på, men att S1 har uppmanats till att inte använda sin delegation de första veckorna. Båda studenterna har blivit tilldelade delegation utan vidare diskussion och känner en viss ambivalens till att ha den samt en oro kring att förlora sin tjänst om de tackar nej. Deras uppfattningar är att delegationen ingår i deras tjänst och är en del av enhetens rutiner. Så här uttrycker sig S1:

Det var mer så här det funkade. Du kommer att få den liksom och sedan efter att du har varit med och gjort några beslut där vi får se hur du tänker så kan du få använda dig av den... Jag har inte bett om den... Frågan har liksom inte blivit ställd. (S1).

Med bakgrund av Forkby, Höjer och Liljegren (2015) legitimitetsberepp påverkas både socialtjänsten som myndighet och socionom som profession av att "lekmän" utför kvalificerade arbetsuppgifter utan att ha kompetens för det. Det goda omdömet ses istället som en form av kompetens (Forkby, Höjer & Liljegren, 2015: 112, 119). Resultatet visar att informanterna anser att studenter inte ska ha delegation men samtidigt visar vår studie att två av fyra studenter har det. Vi ställer oss då frågande kring om hur detta kommer sig och om det här goda omdömet är

en av anledningarna eller om det, såsom S1 uttrycker, är en del av rutinerna för att effektivisera arbetet. Risken för att ett ärende ska handläggas fel, det vill säga på ett sätt som inte är enligt myndighetens riktlinjer, ökar i de fall då delegation till beslut tilldelas en okvalificerad anställd. Konsekvensen kan bli att en legitimitetskris uppstår när dessa ärenden offentliggörs, då myndighetens legitimitet och effektivitet ifrågasätts. Genom att S2 tackar nej till delegationen minskas dock denna risk.

Trots att enhetscheferna har sagt att studenter inte bör ha delegation inom socialtjänsten, anser EC1 och EC2 de att det generellt ska vara ett ömsesidigt beslut mellan enhetschefen och den anställda vid tilldelande av delegation:

... när vi bedömer att personen har förmåga att tänka och liksom förstå innebörden av hur man fattar beslut så får man delegation. Vi ska känna oss trygga med att personen. Men man kan inte säga att, vi har tre månader, som man har på vissa ställen. För det är ingenting som säger att man förstår vad jobbet går ut på eller hur man ska fatta beslut efter tre månader. Utan det är om vi tycker att folk är mogna till att göra det. (EC1).

EC2 uttrycker sig såhär gällande studenter med delegation inom socialtjänsten i stort:

Har du en student som har börjat kanske sommarjobba, jobbat två månader en sommar och fortsätter som timvikarie under 1 år och sen kommer tillbaka nästa sommar jobbar två månader till så skulle jag kunna tänka mig att ge den studenten delegation den hösten om den fortfarande är student och är kvar på timmar. Men det får bli i dialog då, så att den personen känner sig trygg med det och känner att det är okej. (EC2).

EC3 menar dock att det föreligger stora förväntningar på socionomer och att dessa behöver tid för att mogna och få erfarenhet för att kunna ta beslut i vissa ärenden vilket belyses i nedanstående citat:

Tänka sig att en student och en praktikant ska ha samma delegation som en socialsekreterare som har jobbat i många år som vet vad de handlar om. Det tycker jag inte om. Det är för stora förväntningar. Man är inte färdig. Man kan inte helheten. Man kan inte se konsekvenser och inte heller beslut. (EC3).

Vid analys av ovanstående citat och med bakgrund av legitimitetsbegreppet, kan vi se hur EC1 och EC2 värdesätter personens individuella lämplighet och goda omdöme vid beslut om delegation. Här finner vi en risk, inte bara för organisationen, utan även för socionom som profession. Kan detta fenomen påverka socionomers status i samhället idag (Forkby, Höjer & Liljegren, 2015: 119)? Det faktum att det finns socionomstudenter med delegation inom socialtjänsten är väldigt bekymmersamt för ISA då hen anser att de inte får den vägledning de behöver för att kunna ta rättssäkra beslut:

Delegation tycker jag är djupt problematiskt. Alltså ren myndighetsutövning...Det har ju vart en del sådana exempel där man har lagt tunga utredningar på ickeexaminerade studenter egentligen och med bristande handledning och som enligt mitt sätt att se det verkligen inte ska göra det. Jag är jätte bekymrad över det. (ISA).

Den bristande handledningen som ISA lyfter fram i ovanstående citat, har även benämnts av ett flertal studenter. Tre av studenterna upplever att de hade behövt mer introduktion och handledning men har svårt att sätta fingret på vad som saknades. Framförallt är det S1 som lyfter fram svårigheter med att få stöd och vägledning i sina utredningar och beslut då arbetsmiljön upplevs som väldigt stängd. SOU 2010: 65 lyfter fram ett förslag om att de som saknar tidigare erfarenheter av de arbetsuppgifter som socialtjänsten står för ska få en lämplig

introduktion under åtminstone ett år (SOU 2010: 65). Men dessa studenter anser sig dock ha fått en bristande introduktion och lyfter fram en önskan av en bättre introduktion och handledning, även ISA uppfattar att det råder en viss brist i detta. För att till viss del försäkra att insatserna som erbjuds är lämpliga och av god kvalitet, i enlighet med Socialstyrelsen (2016), måste socionomstudenterna därmed erbjudas en god handledning där de kan utveckla en större kompetens till de arbetsuppgifter (Socialstyrelsen, 2016). S1 uttrycker sig såhär:

...så har jag gjort någon (utredning) och lämnat in, men ingen direkt som läser det, om jag har missat något eller om det är något som måste kompletteras. Det känns mer som om att det står i Treserva att det är gjort och då är det avbokat liksom. Så det känns inte som att man gör en insats, det är mer en statistikgrej över att det ska vara gjort snarare än att man göra nytta för klienten. (S1).

Det S1 säger i ovanstående citat, lyfts även fram av EC2 som ett hot mot rättssäkerheten gentemot den sökande. EC2 anser att kollegorna ska hjälpas åt, att det alltid ska vara öppna dörrar samt att de anställda aldrig ska sluta fråga om de undrar något. Rättssäkerhet är ett begrepp som alla tre enhetscheferna lyfte fram då klienter förutsätter att socialtjänsten vet vad de håller på med och att myndigheten består av personal som har kunskap om utrednings- och beslutsprocessen. S1, S3 och S4 lyfter fram att de inte vill ha sitt namn på beslut med exempelvis avslag. Anledningen är att de inte anser sig besitta tillräckligt med kompetens kring de kvalificerade uppgifterna som kommer med exempelvis en delegering och nybesök. S4 berättar kring osäkerheten som hen kunde känna vid nybesök då hen inte uppfattade sig ha tillräcklig kunskap. Studenterna anser därmed att de inte kan agera rättssäkert gentemot klienterna. S4 utvecklar genom nedanstående citat:

... jag kände att jag hade inte tillräckligt för att klienten skulle få det den har rättighet till att få liksom. Det kändes som om att jag och klienten var på samma nivå och det kändes orättvist att jag inte skulle kunna ge alla information som den har rätt till att få. (S4).

En annan student uttrycker sig såhär:

Jag kan missa något för att jag inte är van vid det. För att jag inte är säker på beräkningar, undantag m.m. Det kan vara till klientens för- och nackdel. (S1).

Rättssäkerhet diskuteras av informanterna på olika sätt. Bland annat anser EC1 att klienter har en rättighet i att veta om deras socialsekreterare är studenter och att det inte är en examinerad socialsekreterare de möter, vilket många kanske förväntar sig. Hen uttrycker sig vilja ha en transparens för att ge klienter den rättssäkerhet de har rätt till. EC1 berättar att på den enhet hen är enhetschef, uppmanas oexaminerade socialsekreterare att säga det till sina klienter. Dock kan hen inte bekräfta att alla gör det. Rättigheten är något som S4 reflekterar över under sin intervju, då det framkommer att hen signerat som vikarierande socialsekreterare samt aldrig har informerat sina klienter om att hen är student. Detta åskådliggörs i nedanstående citat:

Jo, vi skrev under allihopa som sommarvikarie. Nej, som vikarierande socialsekreterare. Dom kunde ju ändå tro att jag var färdigutbildad, fast jag var inne och vikarierade just då. Fast det har jag inte tänkt på. Nu låter de ju väldigt... (S4).

Socialtjänstlagen 3 kapitel 3§ säger att insatser inom socialtjänsten ska vara av god kvalitet och utföras av personal med lämplig utbildning och erfarenhet (SFS 2009: 596). Då studenterna som arbetar med kvalificerade arbetsuppgifter inte har en examen och arbetserfarenhet i varierande grad bör deras lämplighet därför ifrågasättas. Klienter som är medvetna om denna lag och vet vad de kan förvänta sig av socialtjänsten som myndighet utgår ifrån att personalen de möter är behöriga till att handlägga deras ärende. De har antaganden och normer om hur socialtjänsten bör vara och problem kan uppstå om dessa inte motsvarar verkligheten (Jacobsen & Thorsvik, 2008: 233-234). EC1 problematiserar denna förväntning som klienter har gentemot socialtjänsten då hen uppger sig utgå ifrån att studenten som handlägger ett ärende berättar att den är student. Ansvaret att upprätthålla en viss

grad av rättssäkerhet läggs över på studenten, något som vissa studenter reflekterar kring mer än andra. Å ena sidan har enhetscheferna på socialtjänsten ett professionellt ansvar över att arbetet som utförs på deras enhet är av god kvalitet och genomförs av kvalificerad personal. Men studenterna i denna studie som har delegation, har även ett individuellt ansvar genom att de inte ifrågasätter det ansvaret som en delegation innebär.

Med bakgrund av professionsteorin, frågar sig Dellgran (2015) om professionerna har den kompetensen som medborgare kan förvänta sig. Men utifrån vad vi har kommit fram till i vår studie, är det inte alltid så. Då de professionella har mandat till beslut och erhåller resurser som klienter vill komma åt, kan deras beslut få konsekvenser för individen det berör (Dellgran, 2015: 166). Klienters förväntan på socialtjänsten som myndighet ligger även i grund för vissa legitimitetsproblem då förväntan skiljer sig från hur myndigheten faktiskt är och fungerar i praktiken. En legitimitetskris kan utvecklas om klienten möter handläggare som inte har kompetens för detta. Denna legitimitetskris kan vara ett hot mot organisationens legitimitet och mot klienters rättssäkerhet, då förtroendet bland omgivningen fallerar (Ponnert & Svensson, 2015: 225).

Vidare uppmärksammar även Wæraas (2007) att omgivningen har en legitimerande effekt gentemot socialtjänsten. Staten legitimerar organisationen genom att ge de anställda delegering till vissa beslut och samtidigt har klienterna en legitimerande effekt då de ger ett samtycke till att hantera deras ärende (Wæraas, 2007: 282, 285). Då människobehandlande organisationer kännetecknas av att arbeta med insatser som kan ha stor inverkan på deras liv, krävs personal med lämplig utbildning och erfarenhet (Johansson, Dellgran & Höjer, 2015: 32). Men i de fall då enhetschefer rekryterar socialsekreterare utan utbildning, får klienter möta handläggare som inte motsvarar deras förväntningar och som inte har den lämplighet som klienten utlovas. Jacobsen & Thorsvik (2008) menar att signalerna som socialtjänsten sänder ut kan leda till en misstro hos klienterna och ett legitimitetsproblem kan uppstå (Jacobsen & Thorsvik, 2008: 233). Det är därför viktigt att ha en transparens i de fall då studenter utför kvalificerade arbetsuppgifter. Värt att benämna är dock att transparens inte rättfärdigar det faktum att utbildade får utföra kvalificerade

arbetsuppgifter, då de saknar den kunskapen som en examen är ett bevis på att man har.

Profession

ISA lyfter upp en önskan om att försöka få upp statusen på det sociala arbetet, då socionomyrket idag ses av många som en semiprofession. Hen uttrycker sig såhär:

... en del säger att det inte ens är en profession, men att vi är en semiprofession eller en profession i varandet. Jag tycker det är väldigt problematiskt i det sociala arbetet. Alltså att man inte kräver det kvalitetsstämpeln i form av en examen för att utföra kvalificerat socialt arbete. Framförallt är det problematiskt i sig utifrån professionen socionom men även i förhållande till klienter och brukare. (ISA).

Genom att införa en generell lag om krav på examen för delegation inom socialtjänsten, anser ISA är ett steg närmare mot en högre legitimitet för professionen. Dock bedömer hen att man inte är där politiskt ännu. Så här uttrycker sig ISA gällande en vision som hen har:

... jag skulle i den bästa av världar se och då kanske vi pratar om en vision på 20 år framåt att socionomutbildningen ses som en bred grundutbildning och att man hade något system där man jobbade ett antal år och sedan vidareutbildade sig med inriktning på det fält man vill fördjupa sig i. Och att masterutbildningen ska bli mer central för arbetsgivarna just för det här med kvalificerade arbetsuppgifterna... för då tror jag också att vi skulle få upp statusen på det sociala arbetet. (ISA).

ISAs upplevelser överensstämmer med vad Dellgran (2015) har sagt kring det faktum att många ser socionom som en semiprofession. Vidare problematiserar ISA att det inte råder krav på examen för att utförandet av kvalificerat socialt arbete vilket vi tolkar som att vem som helst kan genomföra socialt arbete så länge de är

lämpliga på annat sätt. Därmed har socionomer inget monopol på sina arbetsuppgifter. Visionen som ISA lyfter fram, gällande en masterutbildning som krav på att arbeta med kvalificerade arbetsuppgifter, kan vara ett steg mot att få monopol och i förlängning få upp statusen på det sociala arbetet och stärka socionom som profession snarare än en semiprofession (Dellgran, 2015: 169-170, 174).

Alla enhetscheferna anser att det är genomförbart att lagstifta om krav på examen men att de samtidigt är ambivalenta i diskussionen på grund de senaste årens svårigheter med att rekrytera socialsekreterare. EC3 uttrycker sig såhär:

... jag tror att det här... arbetsmarknaden kommer se till tänka nytt. Vi kan inte ha tomma tjänster. Vi kan inte ha folk som far illa. Eller inte kan hantera ärenden för vi inte har personal, vad gör vi då. Jag tror att det finns mycket att diskutera kring dessa frågor. Rent egoistiskt skulle jag säga bara socionomer. Men har vi inte det, så kan vi komplettera med andra yrken och professioner. (EC3).

Ovan nämner EC3 att rekryteringen måste anpassas efter hur arbetsmarknaden ser ut. Det ideala vore om alla socialsekreterare i grund och botten var socionomer, men så ser inte verkligheten ut då enhetscheferna tvingas till att rekrytera andra professioner. EC2 anser även att socionomer har bäst kompetens och utbildning för att jobba på hens enhet men att de på grund av bristen av lämpliga sökande, behöver anställa socionomstudenter samt socialsekreterare med annan lämplig utbildning. I likhet med ISAs vision av att alla socialsekreterare ska ha en masterutbildning, lyfter EC2 fram en önskan om att socionomer ska sträva efter att specialisera sig för att få arbeta med de mer kvalificerade arbetsuppgifterna:

... men vi pratar också om att vi behöver specialisera oss ännu mer. Vi kanske ska ha socialsekreterare med den här kompetensen då, som arbetar med sociala förändringsarbete. Så kanske vi ska ha andra personer som vi kanske kallar för administratörer som handlägger det biståndet. Socialsekreteraren tar emot beslutet om rätten till biståndet finns men en annan person med en annan utbildningsbakgrund och kompetens gör själva jobbet. (EC2).

Som vi tidigare nämnt har det tillkommit en lag som säger att handläggare inom barn och unga ska ha socionomexamen eller relevant examen för att arbeta med bedömning, utredning och uppföljning (SFS 2016: 147). Med bakgrund av denna lag fick informanterna en möjlighet att reflektera kring en generell lag om examen inom socialtjänsten i stort. Enhetscheferna lyfter andra fram att lagen har en hämmande effekt och begränsar möjligheterna till att rekrytera olika professioner med andra perspektiv. Som ett argument mot en generell lag inom socialtjänsten, betonar EC1 att det handlar om att anpassa sig efter samhällsförändringarna och utefter vad arbetsmarknaden har att erbjuda. Hen uttrycker sig så här:

Det finns ju (befattningar som) socialsekreterare inom socialtjänsten där man inte kräver att man är socionom på försörjningsstöd. Och jag vet inte hur det funkar men det kan hända att vi kommer dit också, om vi i framtiden inte får rekryterat och då är det så... man måste anpassa verksamheten efter samhällsförändringarna... på många ställen är det väldigt svårt att nå upp till lagstiftningen på grund av bristen på socionomer. (EC1).

Enhetschefernas upplevelser kring vissa svårigheter med rekrytering stärks av Visions (2016) socialchefsrapport som säger att socialcheferna har svårt att fylla sina tjänster och har även problem med att finnas till för sina medarbetare på grund av att de måste lägga tid på rekrytering (Vision, 2016: 2). Vidare kan arbetsmarknaden ses som en social konstruktion där tillgången på arbetskraft

påverkas av vad samhället och staten anser sig behöva. Organisationers och arbetsmarknadens anpassning gentemot varandra, leder till att dessa är under ständig förändring. Med bakgrund av Jacobsen & Thorsvik (2008) kan legitimitetsproblem uppstå om förändringarna inom organisationen inte är berättigade från omgivningen. I förlängning skadas tilliten mellan medborgarna och socialtjänsten och bilden av socionom som profession förändras (Jacobsen & Thorsvik, 2008: 233-234).

Alla intervjuade studenter anser att lagen om krav på examen inom barn och unga är bra. De är även positiva till en generell lag inom socialtjänsten i stort. S1, S2 och S3 uttrycker att det faktum att studenter får arbeta med kvalificerade arbetsuppgifter ger ett intryck om att man inte behöver ha allt som samhället säger att en socialsekreterare behöver ha. S3 och S2 reflekterar kring att ett eventuellt krav på examen skulle även kunna agera skydd för socionom som profession. S2 uttrycker sig såhär:

... där kommer man ju in lite grann på hur man försöker liksom luckra upp och vidga för att det är så svårt att få in socionomer och så vill man få in, man tar in annan kompetens istället då. Där man kanske inte riktigt har samma teoretiska grund att stå på. Det kan jag känna blir väldigt konstigt. För då känns det som att rätt var det är kan vi plocka någon från gatan som kan göra samma jobb och så är det bara någon annan som kan skriva på det. (S2).

Enligt professionsteorin är examen en vetenskaplig aspekt som Dellgran (2015) anser identifierar begreppet profession. Professioner har även laglig rätt att utföra vissa arbetsuppgifter inom ett givet fält, även kallat monopol. Slutligen anser Dellgran att professioner har en expertis, då de kan applicera sin kunskap på specifika fall (Dellgran, 2015: 169-170). I och med att socionomstudenterna som arbetar med kvalificerade arbetsuppgifter inte har någon examinerad kunskap, något som Dellgran lyfter fram som en viktig aspekt inom begreppet profession, riskerar socionom som profession att nedgraderas då tilliten gentemot socialtjänsten i stort hotas. Osäkerheten som kan uppstå mellan klienten och den

enskilde socialsekreteraren kan utvecklas till en oro på även myndighetsnivå och en minskad tillit gentemot det sociala arbetet i stort (Dellgran, 2015: 166, 179-180). Trots detta så lyfter alla informanter i denna studie upp att det är positivt att de får möjlighet till att testa sina teoretiska kunskaper på det praktiska fältet, något som vi redan har benämnt under temat kunskap. Dellgran (2015) lyfter fram att denna träning, utbildning och handledning är viktiga faktorer för att bli en sådan bra socionom som möjligt, en socionom som är fri från fördomar och medveten om hens värderingar och ideal (Dellgran, 2015: 180). Men vi ställer oss frågande kring vilket som väger tyngst, att studenter får öva och bli säkrare i sin framtida roll som socionom eller att det riskerar att bli en deprofessionalisering av socionom som profession på lång sikt. Att ge socionomstudenter möjligheten till att arbeta som utredningsassistent istället för med kvalificerade arbetsuppgifter kan vara ett lämpligt alternativ där studenten får möjlighet att lära sig utan att få ta de avgörande besluten.

Krav på studenter

Alla informanter diskuterar kring att det råder ett individuellt ansvar i hur mycket studenten väljer att arbeta under studierna samtidigt som denne behöver se till att sköta studierna. Enhetscheferna lyfter att det enskilda ansvaret är något de tar för givet hos den student som skulle jobba hos dem. EC1 uttrycker sig såhär gällande kraven på socionomutbildningen:

...det viktigaste när man går på socialhögskolan är att man prioriterar studierna och sedan så om man måste jobba så mycket att man inte hinner med, då får man faktiskt hoppa av skolan tänker jag. Men jag tycker inte man ska sänka kraven på skolan, för att man ska få igenom folk utan det viktiga är att dom som får examen att vi kan lita på dom sedan när dom kommer ut. Att dom har gjort det dom ska och förväntas göra. (EC1).

Det EC1 säger i ovanstående citat är att det är utbildningens uppgift att se till att kraven som ställs på studenterna är tillräckligt höga för att arbetsgivarna ska kunna förlita sig på att examen är bevis på en viss nivå av kvalitet. Samtidigt betonar

studenterna att läroprocessen är individuell och att tiden man behöver lägga på sina studier skiljer sig åt. S2 upplever kraven på socionomprogrammet som tillräckligt höga då de möjliggör förvärvsarbete vid sidan om, något som hen förlitar sig på för att kunna försörja sig. Men hen reflekterar vidare kring att kraven kanske ändå är för låga rent generellt:

Är tanken att man bara ska studera hela tiden så kan jag tycka att i sådana fall är kraven lite för låga. För det finns ju ändå utrymme för att kunna jobba samtidigt. Samtidigt kan jag känna att det håller en bra nivå och är min egen del ser jag det som väldigt positivt att kunna jobba samtidigt och kunna vara ute i arbetslivet. (S2).

Något som S1 och S3 uttrycker är deras upplevelser om att socionomstudenter kan glida igenom utbildningen utan en större arbetsinsats. Bland annat kan det finnas studenter som inte närvarar på obligatoriska moment eller föreläsningar som är väsentliga för att uppnå kursmålen. Det faktum att det finns möjlighet att ta sig igenom utbildningen utan att vara närvarande på viktiga moment, tror S3 kan leda till att studenter kommer ut på fältet med olika kunskaper.

Jag vet ju att det finns studenter som inte pluggar jättemycket men som ändå tar sig igenom med godkänt i alla kurser, men som inte har fått med sig så mycket. Och dom kommer att komma ut och göra samma jobb som jag. Så någonstans hade jag kanske känt att det borde vara lite högre krav ställda på oss som faktiskt är studenter. (S3).

Ett visst missnöje kring kraven på socionomutbildningen uppvisar även S1. Förväntningarna var att utbildningen skulle vara tuffare med lektioner och uppgifter varje dag. Hen tycker alltså att kraven på utbildningen är låga och det är lätt att glida igenom vilket belyses i nedanstående citat:

... det är inte som jag har förväntat mig... men jag hade väl förväntat mig att utbildningen skulle vara mer som juridikkursen rak igenom. Att det var såhär mer liksom lektioner varje dag, man fick den här uppgiften i alla fall ska du tänka på, det här ska ni göra. Att det var mer hela tiden. Jag förväntade mig att det skulle vara tuffare...det kanske ska vara delmål. Att man ska visa att man har gjort någonting också. Det är lätt att strunta i att göra någonting på den här utbildningen tycker jag. (S1).

Enkäterna från institutionen för socialt arbete (2015 & 2016) visar att ett flertal studenter lägger hälften eller mindre av den förväntade tiden som ska läggas på en heltidsutbildning vilket till viss del stämmer överens med den uppfattningen studenterna i vår studie har lyft fram. Vidare lyfter informanterna fram att detta är ett uttryck för att kravnivån på socionomutbildningen är låg, då det finns studenter som "glider" igenom utbildningen. Vi vill ändå uppmärksamma att vi inte har någon vidare information om de studenterna som besvarat enkäten har klarat utbildningen, vad de jobbar med samt anledningarna kring varför de endast lägger den tiden som de gör på studierna. Enkäterna visar även att cirka en femtedel av studenterna lägger stort antal timmar i veckan på arbete (GU, Institutionen för socialt arbete, 2015 & 2016). Detta stämmer in på en S2 som uppger sig arbeta 20 timmar i veckan. Hen anser att kravnivån är låg i och med att det finns utrymme till att jobba så mycket som hen gör. Med bakgrund av Dellgran och professionsteori undrar vi om det faktum att det förekommer studenter som "glider" igenom utbildningen, påverkar utbildningen, professionen samt socialtjänsten som myndighet. De som kommer ut med examen ses som examinerade yrkesutövare som besitter en viss grad av vetenskaplig kunskap och expertis (Dellgran, 2015: 169-170). Men om det är så att studenter efter utbildningen kommer ut med olika grader av kunskap, såsom S1 och S3 uttrycker, frågar vi oss om det påverkar rättssäkerheten och i förlängning professionen.

ISA berättar att institutionens tanke är att kraven på socionomstudenten inom utbildning är utformade så att studenten ska behöva lägga 40 timmar i veckan,

inklusive schemalagda föreläsningar och seminarier. ISA reflekterar vidare kring om det är så att många studenter jobbar halvtid på sidan av sina studier:

Antingen är det ett uttryck för att vi har lagt nivån för lågt.
Eller att kravnivån de facto är för låg. Alltså att vi kräver för lite av våra studenter... (ISA).

När frågan ställdes om ISA ansåg att kravnivån på socionomutbildningen eventuellt behöver höjas, yttrar sig hen så här:

Ja, något...vi har många studenter som efterfrågar vilka föreläsningar måste jag gå på eller vilka kapitel kommer på tentan. Det är inte den typen av lärande jag tycker vi sak ägna oss åt. Det är ett väldigt mekaniskt lärande. Vår avsikt är att studenten ska kunna alla dom här sakerna, det är jättemånga mål, som handlar om deras kunskap och reflektion och förhållningssätt och etik m.m. Det går inte att läsa in bara, jag läser det kapitlet för jag har hört att det kommer på tentan. Den funkar inte så. Eller det ska inte funka så. (ISA).

Utifrån ovanstående citat kan vi identifiera ett hermeneutiskt resonemang. ISA säger att målen ska uppnås genom ständig reflektion och inte genom ett mekaniskt lärande där studenter endast läser det de behöver. Med utgångspunkt i Widbergs (2002) definition av den hermeneutiska traditionen innebär det att studenterna ständigt måste bearbeta och analysera sin kunskap genom utbildningens gång och ta tillvara på de byggstenarna som utbildningen syftar till att ge oss. Hela processen är viktigt för lärandet för att kunskapen ska bli tillförlitlig och nyanserat (Widerberg, 2002: 25-27). Studenter ska inte kunna ta sig igenom utbildning endast genom att läsa de kapitlen som kommer på tentan.

Fortsättningsvis säger samtliga studenter i denna studie att kravnivån i utbildningen är för låg. Medans ISA anser att den är tillräckligt hög men eventuellt kan skruvas åt lite till. Skillnaden i uppfattningen av kravnivån är något som Högskoleverket

2003: 16 belyser i sina utvärderingar och vi kan därmed finna likheter med vad informanterna i vår studie (Högskoleverket, 2003: 16).

Kvalitén på socionomutbildningen

Alla fyra studenter anser att socionomutbildningen på Göteborgs Universitet håller hög kvalitet, vilket överensstämmer med Högskoleverket 2009: 36 tidigare utvärderingar (Högskoleverket, 2009: 36). Men vidare tycker studenterna att det finns vissa aspekter som kan förbättras. S1 önskar fler examinationsuppgifter och seminarier där det teoretiska kan kopplas till det praktiska för att på så vis öka kvalitén på socionomutbildningen. S2 identifierar en viss problematik då hen upplever att det är många studenter som tycker att utbildningen är luddigt och de vet inte riktigt vad det är man kommer att jobba med. Hen uppger att det känns som att man kan gå igenom hela utbildningen och sedan så sent som i termin fem komma på att det inte passar en. S2 reflekterar genom nedanstående citat:

Just om man kommer ifrån gymnasiet och kanske inte har så mycket arbetslivserfarenhet och kanske inte så jättebra koll på vad en socionom gör. För det har jag ju reagerat på de första två terminerna, att det är många som tycker att det är väldigt luddigt och man vet inte riktigt vad man kan jobba med och sådär, då tror jag att det hade varit bra att komma ut på en praktik tidigt så att man får en bild av vad är det socionomer gör och passar jag här. (S2).

Uppfattningen om socionom som ett luddigt yrke samt behovet av att komma ut på yrkesfältet tidigare i utbildningen, är två aspekter som kan vara ett uttryck för hur socionom som profession är socialt konstruerat och i ständig förändring. Då socionomer enligt Dellgran (2015), inte har monopol på arbetsuppgifter blir det otydligt vad socionomer egentligen gör då de kan arbeta inom många olika fält (Dellgran, 2015: 174).

Studenterna lyfter även fram på olika sätt, en avsaknad av information om socialtjänsten som myndighet samt vad delegation är och vad det innebär. Men de uttrycker ändå en förståelse om att alla inte är intresserade av att arbeta inom

socialtjänsten och att socionomprogrammet är en generalistutbildning samt att det är därför det inte får ett större utrymme i utbildningen. Men S2 lyfter i nedanstående citat fram ett visst missnöje:

... man bygger upp en bild av att man kan göra så mycket och så kommer man till slutet och får reda på att man inte alls kan göra det. Eller också så får man det i knät när man kommer ut på arbetsplatsen sedan att tyvärr, du har bra ambitioner men det där kan du inte göra. Det är lite tråkigt att få det då. Jag tror att det är bättre att vara förberedd på hur det ser ut för att jag tror att det gör att man på ett bättre sätt kan försöka påverka strukturerna kring jobbet i sådana fall. Om man är förberedd på det. (S2).

S4 visar vidare genom egen reflektion en viss ambivalens om vad som hade kunnat ersättas under terminens gång för att få in mer myndighetsutövning tidigare än i termin sju, dock kommer hen inte fram till annat än nedanstående diskussion:

Grejen kanske är att man inte ska jobba med det innan man är färdigutbildad och då skulle det ju räcka att det låg myndighetsutövning på termin sju, som den gör. Men jag tänker i mitt fall som har varit på socialtjänsten att jag kanske gärna hade velat ha det tidigare. Medans någon annan som har jobbat med något helt annat inte behöver ha det tidigare. (S4).

Utifrån vad S2 säger kan vi tolka det som att hen tror att utbildningen inte förbereder studenter på hur myndighetsutövning ser ut i praktiken, utan att det först är på sista terminen som det klagas. Men de studenter som arbetar med myndighetsutövning under utbildningen gång, riskerar att överväldigas då de inte är förberedda på hur det faktiskt ser ut. S4 tror dock att det ligger en tanke i att förbereda studenterna för myndighetsutövning först i slutet av utbildningen. Med bakgrund av Widerberg (2002) tror vi att institutionen för socialt arbete har haft ett hermeneutiskt resonemang i åtanke vid upplägget av utbildningen då hela utbildningsprocessen

utgör den förförståelse som krävs för att man i sin tur ska kunna förstå och ta till sig det som sista terminen har att erbjuda (Widerberg, 2002: 25-27).

Alla enhetschefer värdesätter ändå den kunskap som socionomstudenter kommer med till arbetsplatsen, de uppskattar deras input och anser att utbildningen håller en hög nivå. EC1 lyfter dock fram en viss kritik till institutionen då de måste försöka på något sätt sälla bort de som inte passar som socionomer. Hen säger även att kvalitén på de socionomstudenter som kommer till deras enhet, skiljer sig åt och att kunskapen om myndighetsutövningen i vissa fall är bristande:

... när jag gick i skolan så läste man ingenting om hur det var att jobba på socialtjänsten. På myndighetsutövning, vad det innebär att jobba inom en politiskt styrd organisation. Det hade vi ingenting inom. Så det tror jag att man får börja på grunden här. Vad är försörjningsstöd. Det var inte mycket vi fick veta om det i skolan. Så det behöver man veta mycket mer om. Vad det innebär att jobba på socialtjänsten. (EC1).

Ett icke fungerande samarbete mellan socialtjänsten och institutionen är något som alla tre enhetschefer lyfter fram i intervjuerna. En förändring efterfrågas av både EC2 och EC3 som också anser att socialtjänsten som myndighet får en för liten plats på socionomutbildningen. Detta får konsekvenser för de studenter som kommer ut för att arbeta i myndigheten. EC3 uppger i citatet nedan att hen ser ett värde i att arbeta mot ett förbättrat samarbete:

Vi i socialtjänsten och institutionen har också ett ömsesidigt ansvar att ta hand om dom som läser socionomprogrammet. (EC3).

EC2 lyfter i nedanstående citatet fram hur deras relation till Institutionen för socialt arbete är:

Jag känner inte att vi och institutionen går hand i hand. Tyvärr. Vi blir inbjudna och är angelägna om att komma till institutionen och berätta... men jag känner att det inte räcker. (EC2).

Ett bristande samarbete mellan institutionen och yrkesfältet kan det med bakgrund av Dellgrans (2015) professionsteori leda till att nyexaminerade socionomer kommer ut på fältet med bristande kunskap kring just det fältet. Utbildning, handledning och träning är tre viktiga aspekter som Dellgran anser minskar risken för att detta sker. De förebygger även en eventuell ökad yrkesrörlighet samt deprofessionalisering av det sociala arbetet, då socionomen blir mer kompetent i sitt arbete (Dellgran, 2015: 179-180, 187).

ISA uppger att socionomutbildningen på Göteborg Universitet är väldigt bra och att de ständigt arbetar mot att upprätthålla rätt kravnivå för att bibehålla den höga kvalitén på utbildningen. ISA beskriver att det är extremt högt söktryck på utbildningen, att institutionen har välutbildad personal, motiverade studenter samt att de ligger bra till i utvärderingar. Fortsättningsvis uppger ISA att de förbereder studenterna så gott de kan, givet den tid och resurser de har samt att utbildningen avser att lägga en grund för vidare specialisering:

Det arbetsgivaren ofta kommunicerar till oss är att man inte är någon jättefena på speciella sådan där instrument eller manualer eller BBIC, eller andra rutiner som man använde på olika arbetsplatser. Och det säger ju sig självt, vi kan inte utbilda till det... vi måste lägga en grund som håller i kanske 40 år, den får inte förändras beroende på nu använder vi dom här dataprogrammen eller manualerna eller så där. Och så är jag väl medveten om att man som socionom har man inte specialistkompetens inom nått område, utan den behöver man tillgängna sig efter examen. (ISA).

ISA ser fortsättningsvis ett värde i att ha med hela yrkesfältet under utbildningen snarare än att bara fokusera på socialtjänsten då just socionomutbildningen är en generalistutbildning. Hen säger dock att socialtjänsten redan förekommer i relativt stor grad i utbildningen, men att det är mer integrerat i utbildning snarare än uttalat. Utifrån erfarenhet är det även dålig närvaro av studenter när institutionen väl schemalägger gästspel i från olika fält. Denna dåliga närvaro kan vara ett uttryck för att studenterna arbetar, något som enkäterna från Institutionen för socialt arbete (2015 & 2016) visar att många gör (GU, Institutionen för socialt arbete, 2015 & 2016). Den generella kunskapen som ISA benämner är något som Dellgran (2015) avser utbildningen bör sträva efter. Han säger att professioner kännetecknas av tre delar varav expertis är en utav dem. Den höga kvalitén på socionomutbildningen på Göteborgs Universitet avser då att tillförsäkra att den här expertisen blir så bra som möjligt och att examensbeviset ska agera som en kvalitetsstämpel (Dellgran, 2015: 170). ISA håller med om att utbildningen ger socionomstudenter en generell kunskap som kan användas i deras fält men att studenten behöver vidareutbilda sig för att kunna bli specialiserade inom ett visst område. Det är först under denna vidareutbildning som studenterna får möjlighet ta del av det de anser sig sakna.

6 Slutsatser och diskussion

I detta kapitel presenterar vi våra slutsatser utifrån studiens frågeställningar och redogöra för om vi anser att syftet har uppnåtts. Därefter för vi en diskussion kring studiens metod och resultat. Slutligen lämnar vi förslag kring framtida forskning.

6.1 Slutsatser

Nedan följer en sammanfattning av vårt resultat, utifrån studiens frågeställningar.

1. Hur påverkas socionomstudenter av att studera på universitetet och arbeta inom socialtjänsten samtidigt?

Resultatet visar att studenterna påverkas kunskapsmässigt, ekonomiskt och planeringsmässigt. Det som framkommit är att studenterna i stort påverkas positivt av att arbeta och studera samtidigt, då de får möjlighet att koppla teoretisk kunskap med praktisk erfarenhet. Med bakgrund av hermeneutiken, får studenterna

möjligheten att skapa sig en förförståelse som sedan ligger i grund för vidare kunskapsutveckling. Detta har alla informanter lyft fram som positivt. Men resultatet visar även att en del uppfattar processen som uttröttande. De ekonomiska incitamenten är olika stora hos våra informanter, vilket yttrar sig i hur många timmar i veckan man kan eller känner att man måste jobba. Men ingen har behövt prioritera arbete framför studierna på grund av detta. Planering har därmed varit viktigt för att få ihop studier och arbete och för att därmed inte behöva prioritera det ena framför det andra. Utifrån resultatet dra vi slutsatsen om att det är individuellt hur socionomstudenter påverkas av att studera och arbeta samtidigt, men vi kan ändå se vissa likheter. Avslutningsvis är det studentens ansvar att finna balansen själva.

2. Vilka risker finns när socionomstudenter utan examen arbetar med kvalificerade arbetsuppgifter inom socialtjänsten och vad gör detta med professionen socionom?

Det som framkommit i resultatet är att det finns risker gällande rättssäkerheten gentemot medborgarna samt att professionen till viss del hotas. Resultatet visar att informanterna i denna studie är överens om att studenter generellt inte ska ha delegation eller arbeta med kvalificerade arbetsuppgifter. Trots detta förekommer det bland några av våra studentinformanter och två av enhetscheferna uttrycker vidare att det finns individuella undantag. Hot mot rättssäkerheten är den största risken som benämns som ett argument för att inte ge studenter delegation. Risken för att ärenden handläggs fel ökar i de fall då oexaminerade studenter arbetar med dessa. Bristande handledning, stängda dörrar på kontoret och en allt för liten transparens gentemot klienter är något som vissa informanter upplever som faktorer som ökar denna risk. Känslan av att inte kunna uppfylla de förväntningarna som klienter har på en socialsekreterare ses vidare som ett hot mot rättssäkerheten, organisationens legitimitet samt mot socionom som profession. Vidare förekommer en risk för att det sker en deprofessionalisering och att socionomprofessionen vidhåller sin definition som en semiprofession, då studenter rekryteras för att utföra kvalificerade arbetsuppgifter inom socialtjänsten. Vissa studentinformanter lyfter även fram att det förmedlas en bild av att en socialsekreterare inte behöver ha allt som förväntas av den och tilliten gentemot socialtjänsten i stort hotas.

3. Hur upplevs kvalitén på socionomutbildningen och dess krav på studenten?

Resultatet visar att kraven på socionomutbildningen uppfattas olika bland informanterna, något som stärks genom tidigare utvärderingar. Studenterna i den här studien uppfattar kraven inom socionomutbildningen som relativt låga. Det förekommer en upplevelse hos två informanter att studenter glider igenom utbildningen utan vidare arbetsinsats och att man tar med sig olika grader av kunskaper ut i arbetslivet, något som kan utifrån ett hermeneutiskt resonemang leda till att man inte tar till sig det som utbildningen avser. Även här går det att identifiera ett hot mot professionen om utbildningens krav och kursmål möjliggör att socionomer kommer ut med stor skillnad i kunskap. Resultatet visar att kvalitén på socionomutbildningen uppfattas som bra, men att man kan göra förbättringar gällande information om socialtjänsten och myndighetsutövning. En informant uttrycker att det finns en viss luddighet på utbildningen och utifrån studiens resultat, krävs ett tydliggörande från institutionens sida om att det är en generalistutbildning och vad det innebär. På så vis hade det kunnat öka kvalitén på utbildning och säkerhetsställa att examen agerar som en kvalitetsstämpel. I sin tur stärks professionen då socionomen blir säkrare i yrkesroll.

Utifrån ovanstående slutsatser anser vi att studiens syfte och frågeställningar har besvarats och att vi har bidragit med en nyanserad bild gällande fenomenet.

6.2 Diskussion

Metoddiskussion

Vi vill diskutera kring om en kvantitativ studie hade bidragit med något annat till vår studie. Vi tror att vi hade kunnat få fler respondenter genom exempelvis en enkätstudie och då kunna få en mer generell bild kring fenomenet. En enkätstudie hade även kunnat ge oss möjlighet till att nå ut till fler olika grupper och därmed en bredare förståelse och fler perspektiv på fenomenet. Genom en enkätstudie hade de även varit lättare för oss som forskare att distansera oss och se enkäterna med kritiska ögon. Vi är medvetna om att vi som forskare lät oss påverkas under de intervjuerna som vi genomförde. Framförallt under transkriberingen insåg vi att vi bekräftade det som sades. Vi var inte opartiska forskare under intervjun utan lät

våra personliga åsikter lysa igenom. Efter varje intervju blev vi bekvämare i vår roll som objektiva forskare och vi lyckades för varje intervju skapa mer distans mellan oss och informanten. Vi anser dock att vårt val av kvalitativ forskningsintervju var den bästa för vårt syfte och frågeställningar. De kvalitativa intervjufrågorna lyckades bidra med uttömmande svar och informanterna hade fria tyglar att reflektera vilket vår studie har lyckats bearbeta för att få ett svar på frågeställningarna och syftet. Vi inser nu i slutskedet av vår studie att det hade varit väldigt intressant att göra en dokumentanalys utifrån material kring närvaro, förekomsten av omtentor och igentagningsuppgifter, för att se om det föreligger ett samband mellan dem. Vi tror att denna analysform hade kunnat ge en annan infallsvinkel till vår studie. Men inser även att det inte hade varit genomförbart på grund av datamängdens omfattning.

Det faktum att vi sedan tidigare har en relation till både studenterna och representanten från institutionen vill vi framföra som en kritik mot vår studie. Det hade varit önskvärt om vi inte hade känt någon av studenterna, då vi anser att relationerna kan ha påverkat vad som har sagts i intervjun, både positivt och negativt. Positivt i den bemärkelsen att det sedan tidigare råder en viss tillit mellan oss och den som intervjuas, men även negativt då informanten kan känna sig tveksam till att öppna upp sig på grund av relationen man ska ha efter studien. Vi är även kritiska gentemot vår tematisering samt hur vi har tolkat det som sagts då informanterna inte har fått möjlighet att ta del av empirin. Det våra informanter anser sig säga kanske vi inte tolkar på ”rätt” sätt utan endast så att det ska passa in i våra teman. Detta kan ha lett till ett missvisande resultat. Då vi inte bara är forskare utan även studenter tror vi att vår roll kan ha påverkat vad som lyfts fram som viktiga aspekter i vår forskning. Därför skulle det varit önskvärt med en respondentvalidering med uppföljande intervjuer där informanterna skulle kunna fått ge respons på transkriberingen och en bekräftelse på att vi har tolkat det rätt. På så sätt skulle resultatet ha blivit mer tillförlitligt.

Resultatdiskussion

Vi undrar om socionomutbildningen är bristande då flera studenter uttrycker att de behöver kombinera studierna med praktisk erfarenhet för att kunna förstå det som utbildning lär ut. Att förlänga utbildningen och lägga in flera tillfällen för

verksamhetsförlagd utbildning kan ses som en möjlighet att fylla det här behovet som studenter uppger att de har. En annan positiv faktor är att studenterna kan komma ut med en större förståelse till det sociala arbetet men det kan bli påfrestande för de som redan nu tycker det är övermäktigt. Vi reflekterar kring vad det hade betytt för studenten och professionen att förlänga utbildningen till fyra år. Aspekter såsom studenternas livssituation och ålder, tror vi kan påverka om förlängningen upplevs som positivt eller negativt. En eventuell förlängning anser vi kan leda till att denna skoltrötthet kan leda till utbrändhet. Det finns då en risk att flera studenter hoppar av utbildningen eller inte får ut sin examen. Att socionomstudenter arbetar utan sin examen anser vi förmedlar en bild av att man inte behöver ha den kompetens som förväntas av en socionom vilket i sin tur kan leda till en deprofessionalisering av det sociala arbetet. Även sökarantalet till utbildningen riskerar att minska i och med denna deprofessionalisering, då utbildning inte upplevs som ett krav för att arbeta inom socialtjänsten.

Med bakgrund av de ekonomiska motiven är det ett ständigt dilemma mellan det indirekta tvånget till att jobba och önskan kring att endast studera. Denna känsla lyfter våra studenter fram som något de påverkas i olika grader av. Vi reflekterar kring om CSN är tillräckligt generöst eller om den svenska välfärdspolitiken är bristande i den aspekten att vissa heltidsstudenter känner ett tvång till att behöva jobba för sin ekonomiska överlevnad. Ska man vara tvungen att välja det ena framför det andra?

Trots att alla informanter i vår studie anser att socionomstudenter inte ska ha delegation så har ändå två av studenterna i vår studie det. Ansvar för att ge delegation samt ansvar för att ta emot delegation är något vi reflekterar kring. Det faktum att två av enhetscheferna i denna studie kan tänka sig att ge sina oexaminerade socionomstudenter delegation anser vi är motsägelsefullt gentemot vad de initialt svarade på under intervjun. Vidare skiljer sig bilden av hur dialogen om delegation går till hos studenterna och enhetscheferna. Studenterna i vår studie som har delegation lyfter fram att de inte har blivit tillfrågade medan enhetscheferna uppger att det är en dialog för att se om studenten känner sig redo och är bekväm med att ha delegation. Här anser vi att båda grupperna har ett gemensamt ansvar gentemot sig själva, klienterna och professionen att vara öppna och ärliga om hur

de val de gör påverkar det sociala arbetet och dess parter. Vi anser även att alla tre grupper i denna studie har ett ansvar vid rekrytering av socionomstudenter till kvalificerade arbetsuppgifter. Institutionen har ett ansvar att lära ut den kunskap studenter behöver när de börjar jobba efter examen, för att de ska kunna förstå det som sker ute på arbetsfältet. Samtidigt som studenten har ett eget ansvar i att ta emot denna kunskap och aktivt söka upp den om de ser kunskapen som bristande. Slutligen har enhetscheferna också ett ansvar att sätta lämpliga socialsekreterare på de kvalificerade arbetsuppgifterna och inte se socionomstudenter som endast en arbetskraft. Detta lyfter en av studenterna i vår studie upp då hen säger att arbetsplatsen inte uppskattar hens kunskap, utan endast ses som "ett huvud till".

Vi instämmer med våra informanter om att en generell lag inom socialtjänsten behövs. Just nu finns en sådan lagstiftning endast inom enheten för barn och unga vilket vi kan förstå då det är en känslig grupp, men vi reflekterar kring varför den inte gäller inom andra enheter då man inom samtliga enheter på socialtjänsten möter samhällets mest utsatta individer och grupper. Vidare anser vi att en examen inte är ett bevis på att man är lämplig att arbeta som socialsekreterare och ha sina egna ärenden. Det handlar även om den individuella lämpligheten i form av personlig mognad och arbetslivsfarenhet, som en examen inte kan avgöra. Krav på examen ska dock agera som ett minimikrav varpå sedan enhetscheferna får ta ställning.

Vi reagerade på ett uttalande från en av enhetscheferna. Hen ansåg att institutionen har ansvar för att "sälla bort" olämpliga socionomstudenter som alltså, enligt denna enhetschef, inte passar för att arbeta inom socialt arbete. Vi tolkar uttalandet som att hen håller med oss gällande att en examen inte innebär att man har yrkeskompetens, men vi ställer oss frågande kring hur denna sållningsprocess skulle fungera i praktiken och hur hen anser att en lämplig socionom är. Om det är så som denna enhetschef uppger, anser vi att det kan vara väldigt problematiskt då dessa "olämpliga" socionomer kommer ut i arbetslivet och förmedlar till omgivningen en felaktig bild av vilken kunskap och kompetens en socionom ska ha. På kort sikt kan detta vara ett hot mot rättssäkerheten gentemot klienter, medan det på lång sikt kan vara ett hot mot socionom som profession.

Under studiens gång har det framkommit, framförallt utifrån intervju med en av enhetscheferna, att hen tar för givet att studenten berättar för klienten att den är student och därmed inte examinerad. Vi anser att detta är djupt bekymmersamt både med bakgrund av rättssäkerhet och profession. Klienter som kommer till socialtjänsten förväntar sig att de ska möta utbildad och lämplig personal, vilken enligt lag har rätt till. Klienten ska inte behöva känna ett ansvar eller oro kring att behöva fråga sig om deras handläggare är kvalificerad. Om denna oro föreligger tror vi att det kan vara ett hot mot professionen och myndighetens legitimitet i samhället då förtroendet från omgivningen minskar.

Framställningen av socialtjänsten som myndighet har i vår studie lyfts fram som missvisande enligt enhetscheferna och bristande enligt studenterna. Den felaktiga bilden är inget vi själva har uppfattat och det har heller inte våra studentinformanter. Men om detta stämmer kan det enligt oss ses som en förklaring till varför det upplevs som svårt att rekrytera till socialtjänsten som myndighet. Enhetscheferna lyfter även fram ett missnöje om att de inte får tillräckligt med utrymme i utbildningen, något som också studenterna uttrycker. Vi håller med representanten från institutionen i denna diskussion om att socionomutbildningen är en generalistutbildning och kan därför inte rikta in sig specifikt på vissa yrkesfält.

Vidare anser vi att om enhetscheferna inom socialtjänsten väljer att rekrytera socionomstudenter så finns det ett gemensamt ansvar både hos studenten och enhetschefen att vidareutveckla den kunskapen som anses krävas. Institutionen försöker ändå att implementera socialtjänsten på ett mer diskret sätt snarare än uttalat då antalet deltagande är lågt på föreläsningar som hålls av gäster från yrkesfältet. Vi ställer oss frågande till varför flera studenter inte närvarar på dessa gästföreläsningar. Vid vidare diskussion reflekterar vi kring om det finns en uppfattning om att gästföreläsningar bara syftar till att informera om själva yrket snarare än att bidra med kunskap som syftar till att hjälpa studenterna att klara av utbildningen. Vi har i dagsläget en hypotes kring att dagens socionomstudenter har "många bollar i luften" i form av arbete, privatliv, fritidsintresse med mera som leder till att studenten känner att hen inte har utrymme att göra mer än det som krävs för att klara utbildningen. Nu i studiens slutskede har denna hypotes stärkts med bakgrund av vad informanterna har uttryckt.

Slutligen vill vi föra en diskussion gällande socionomutbildningens kvalitet och dess krav på studenter. Vår studie har kommit fram till att kvalitén uppfattas som bra men att kraven är för låga. Studenterna uttrycker att vissa glider igenom utbildningen utan större arbetsinsats. Om det är så att studenter klarar utbildningen trots att de endast lägger ett fåtal timmar på studierna undrar vi om det är fel på utbildningens utformning eller om studenterna är för kvalificerade helt enkelt. Kraven som ställs på studenten uppfattas som låga om tanken är att studenten ska lägga 40 timmar i veckan på studier, då många även kan arbeta upp till deltid på sidan av och ändå klara sig. Intagningspoängen har höjts och mer kvalificerade studenter söker in, men vi reflekterar om utbildningen verkligen har följt denna utveckling. Vi ställer oss frågan om utbildningen eventuellt behöver skruvas åt ytterligare för att bemöta de kvalificerade studenterna så att de kan känna sig intellektuellt utmanade. Institutionen för socialt arbete bör undersöka om det har skett en förändring i vilka som söker in till utbildningen och vem den nya socionomstudenten är.

Avslutningsvis anser vi att studenter, enhetschefer och institutionen har ett gemensamt ansvar men även ett eget intresse i att reflektera och problematisera de val de tre grupperna gör och vad de har för påverkan på individ-, grupp- och samhällsnivå. Vi upplever att enhetschefer är splittrade i frågor gällande av vem som ska ha delegation och varför. Vad innebär det att jag som student har delegation till beslut? Hur påverkas bilden av socialtjänsten som myndighet om jag som enhetschef ger socionomstudenter möjligheten att arbeta med kvalificerade arbetsuppgifter? Men vi frågar oss också hur socionom som profession påverkas av denna splittring inom socialtjänsten. Erbjuder institutionen för socialt arbete den utbildningen som behövs för att studenterna ska kunna praktisera bra socialt arbete i framtiden? Det handlar om att värna socionom som profession och inte förminska det genom att göda en föreställning om att vem som helst kan ha socionom som extraknäck.

6.3 Förslag på framtida forskning

Under studiens gång har frågor väckts kring olika områden som vi anser vara av intresse för vidare forskning. Vi hade svårigheter att hitta uppsatser, artiklar och

rapporter med liknande fokus som vår studie. Vi anser därför att det vore önskvärt med en nationell undersökning vars frågeställningar liknar våra. Innan vår studie tog vid hade vi som forskare en förutfattad mening och en bild av vad resultatet kunde tänka sig visa. Därför skulle det vara väldigt intressant både för socialtjänsten och i utbildningssyfte med en eventuell nationell undersökning kunde bedrivas av forskare utanför fältet och som där med inte är en del av det som undersöks. Ett annat förslag på framtida forskning skulle vara en kartläggning av socionomstudenter och vilka dessa är. Finns det en bild av hur den typiska socionomstudenten är och hur ser den ut i verkligheten?

Brukarperspektivet är något som vi saknar i vår studie då vi var tvungna att avgränsa oss på grund av etiska och tidsmässiga skäl. Det hade varit intressant att undersöka om klienter bryr sig om de får oexaminerade handläggare och om det överhuvudtaget finns ett önskemål om att veta vem ens handläggare är och om den är utbildad till det som förväntas av den. Finns det en korrelation mellan att vara oexaminerad och förekomsten av att bevilja/ge avslag i ansökningar? En annan framtida forskning anser vi skulle kunna vara intressant att se på om finns ett samband mellan yrkesrörligheten bland socialsekreterare som i dagsläget sker med att socionomstudenter arbetar och har delegation inom socialtjänsten. Rörligheten är ett aktuellt fenomen i dagsläget och därför väcktes en nyfikenhet under vår studie om att studera detta fenomen vidare.

Till sist finns ett intresse av att forska vidare på frågor som berör Göteborgs Universitet och socionomutbildningen. Vi hade bland annat tyckt det vore intressant att undersöka om varför socionomstudenter inte närvarar vid tillfällena på utbildning och vidare med om det skiljer sig från kurser och terminer. Anledningen till detta är för att informanterna i vår studie upplever att studentnärvaron är varierande och att det är problematiskt för utbildningen i sig. Slutligen har vi en önskan av att se forskning på socionomstudenter specifikt vid Göteborgs Universitet och därefter titta på nationell nivå om hur socionomutbildningen uppfattas. Studenterna i vår studie har upplevt en viss typ av luddighet av att det är många som inte vet vad de egentligen studerar. Det hade därför varit intressant att forska vidare kring detta och se om det skiljer sig åt mellan olika socionomutbildningar på olika lärosäten. Hur

tydlig är egentligen socionomutbildningen gällande professionen och yrkesmöjligheterna?

7 Referenslista

- Bryman, A. (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber.
- Dellgran, P. (2015) ”Människobehandlande professioner”. I Johansson, S., Dellgran, P. & Höjer, S. (red): *Människobehandlande organisationer. Villkor för ledning, styrning och professionellt välfärdsarbete* (s. 166-193). Stockholm: Natur & Kultur.
- Forkby, T., Höjer, S. & Liljegren, A. (2015) ”Lekmannastyrning inom barnavård”. I Johansson, S., Dellgran, P. & Höjer, S. (red): *Människobehandlande organisationer. Villkor för ledning, styrning och professionellt välfärdsarbete* (s. 107-123). Stockholm: Natur & Kultur.
- GU, Institutionen för socialt arbete. (2015) Enkätundersökning utförd på metodkursen SQ4562 HT15. Göteborg: Göteborgs Universitet.
- GU, Institutionen för socialt arbete. (2016) Enkätundersökning utförd på metodkursen SQ4562 HT16. Göteborg: Göteborgs Universitet.
- Högskoleverket. (2003) *Socialt arbete - en nationell genomlysning av ämnet*. (Rapport 2003:16 R). Kalmar: Lenanders Grafiska AB.
http://www.gu.se/digitalAssets/987/987624_Socialt_arbete.pdf
(hämtad 2016-09-30 klockan 11:18).
- Högskoleverket. (2009) *Utvärdering av socionomutbildningen vid svenska universitet och högskolor*. (Rapport 2009:36 R).
Jönköping: Rydheims Tryckeri AB.
<http://docplayer.se/1085817-Rapport-2009-36-r-utvardering-av-socionomutbildningen-vid-svenska-universitet-och-hogskolor.html>
(hämtad 2016-10-04 klockan: 10:17).
- Jacobsen, D-I. & Thorvik, J. (2008) *Hur moderna organisationer fungerar*. (uppl. 3:4.). Lund: Studentlitteratur AB.

- Johansson, S., Dellgran, P. & Höjer, S. (2015) ”Inledning”. I Johansson, S., Dellgran, P. & Höjer, S. (red): *Människobehandlande organisationer. Villkor för ledning, styrning och professionellt välfärdsarbete* (s. 21-40). Stockholm: Natur & Kultur.
- Kalman, H. & Lövgren, V. (2012) ”Etik i forskning och etiska dilemman – en introduktion”. I Kalman, H. & Lövgren, V. (red): *Etiska dilemman. Forskningsdeltagande, samtycke och utsatthet*. Malmö: Gleerups utbildning AB.
- Kalman, H. & Johansson, S. (2012) ”Vad ligger i begreppet forskningsperson? Skydd av försöksperson respektive skydd av informanternas integritet”. I Kalman, H. & Lövgren, V. (red): *Etiska dilemman. Forskningsdeltagande, samtycke och utsatthet*. Malmö: Gleerups utbildning AB.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (uppl. 2:8). Lund: Studentlitteratur AB.
- Ponnert, L. & Svensson, K. (2015) ”Standardisering som lösning”. I Johansson, S., Dellgran, P. & Höjer, S. (red): *Människobehandlande organisationer. Villkor för ledning, styrning och professionellt välfärdsarbete* (s. 214-230). Stockholm: Natur & Kultur.
- Sahlin, I. (2013) ”Sociala problem som verklighetskonstruktioner”. I Meeuwisse, A. & Swärd, H. (red): *Perspektiv på sociala problem* (andra omarbetade utgåvan.) (s. 129-149). Stockholm: Natur & Kultur.
- SFS 2009:596. Socialtjänstlagen. Stockholm: Socialdepartementet.
- SFS 2016:147. Socialtjänstlagen. Stockholm: Socialdepartementet.

- Skau, G. M. (2010) *Mellan makt och hjälp - om det flertydiga förhållande mellan klient och hjälper*. (3. uppl.). Malmö: Liber AB.
- Socialstyrelsen (2016) *Krav på behörighet inom socialtjänstens barn- och ungdomsvård - uppföljning av lagändring*.
Artikelnummer. 2016-05-32
<http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2016/2016-5-32>
(hämtad 2016-09-30 klockan 13:40).
- Sohlberg, P. & Sohlberg, B-M. (2013) *Kunskapens former. Vetenskapsteori och forskningsmetod* (3. uppl.). Stockholm: Liber.
- SOU 2010:65 *Kompetens och ansvar. Betänkande av 2009 års Behörighetsutredning*. Stockholm: Elanders Sverige AB.
<http://www.regeringen.se/contentassets/ad298017b0eb4b8698fdd5a275480bae/kompetens-och-ansvar.-betankande-av-2009-ars-behorighetsutredning-hela-dokumentet-sou-201065>
(hämtad 2016-09-30 klockan 11:56).
- Statistiska centralbyrån. (2014). *Trender och Prognoser 2014 -befolkning, utbildning, arbetsmarknaden med sikte på år 2035*. Örebro: SCB.
- Stukát, S. (2011) *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*.
Lund: Studentlitteratur.
- Thurén, T. (2007) *Vetenskapsteori för nybörjare* (2. uppl.). Malmö: Liber.
- Universitets- och högskolerådet. (2015). *Eurostudent V - Upplevelsen av ekonomiska svårigheter*. (s. 1-13)
https://www.uhr.se/globalassets/_uhr.se/likamojligheter/eurostudent/eurostudentv_studentekonomi.pdf
(hämtad 2016-09-30 klockan 11:00).

- Vision. (2016) *Socialchefsrapport 2016: Akut rekryteringsläge i socialtjänsten – åtta åtgärder för ett ett schyst arbetsliv*. Vision, september 2016.
<https://vision.se/Opinion/rapporter/2016/akut-rekryteringslage-i-socialtjansten--atta-atgarder-for-ett-schyst-arbetsliv/>
(hämtad 2016-11-17 klockan 17:02).
- Waeraas, A. (2007) ”The re-enchantment of social institutions: Max Weber and public relations”. *Public Relations Review*, Vol. 33 (2007), s. 281-286.
<http://fulltext.study/download/139805.pdf>
(hämtad 2016-11-17 klockan 17:19).
- Widerberg, K. (2002). *Kvalitativ forskning i praktiken*. Lund: Studentlitteratur.

8 Bilagor

8.1 Bilaga A: Presentationsbrev

Hej!

Våra namn är Sara och Carolina och vi är studenter på socionomprogrammet vid Göteborgs Universitet. Nu under hösten 2016 ska vi skriva vår kandidatuppsats vars utgångspunkt ska vara inom socialt arbete och vi vänder oss nu till dig för att se om det finns något intresse i att delta i studien. Vi vill med detta brev ge dig kort information kring studien samt vad ditt eventuella deltagande innebär.

Under den perioden vi har studerat på socionomprogrammet har vi uppfattat att många studenter arbetar under studiegången på grund av olika skäl. Vi har även noterat att ett flertal studenter inom programmet arbetar på socialtjänsten, trots att de inte har examen. Vi ställer oss också frågande till huruvida detta påverkar studentens möjlighet att ta till sig det utbildningen har att erbjuda. Detta fenomen är utgångspunkten i vår uppsats. Syftet med vår undersökning är alltså att bidra till en ökad förståelse kring det problem och möjligheter som uppstår när socionomstudenter på Göteborgs Universitet arbetar inom socialtjänsten under deras studietid.

Vi kommer i studien samla in vårt material genom intervjuer. Dessa kommer i sin tur spelas in för att vi som forskare ska kunna transkribera materialet. Ditt deltagande är konfidentiellt och det du säger kommer att anonymiseras och användas i det avsedda syftet. Uppsatsen kommer dock att publiceras på Internet.

Kontakta oss gärna om du har några frågor:

gussaravi@student.gu.se Sara Viklund

gusrybeca@student.gu.se Carolina Ryberg

Stort tack för att du tog dig tid att läsa detta. Vi kommer inom kort kontakta dig med förhoppningen om ett eventuellt deltagande i studien.

Med vänliga hälsningar

Sara Viklund och Carolina Ryberg, socionomstudenter vid Göteborgs Universitet

8.2 Bilaga B: Intervjuguide

Studenter

Intervjufrågor till studenterna

Introduktion

- Hur gammal är du?
- Vilken termin läser du?
- Har du jobbat innan du började socionomprogrammet? Om, med vad?

Arbetet

- Arbetar du under din studietid? (varför/varför inte)
- Om du arbetar, med vad? (Olika?)
- Vilken termin började du det arbetet?
- Hur mycket jobbar du (timmar/vecka)?
- Vilken sorts anställning har du? (timmar, deltid, heltid, sommarjobb)
- Hur kommer det sig att du arbetar under din studietid?
- Varför tror du att andra studenter arbetar under sin studietid?
- Har du fått någon sorts av introduktion? I sådana fall hur och vad?
- Har du fått handledning? I sådana fall hur och vad?
- Har du eller har du haft delegation till att ta beslut?
- Hur upplever du det? Anser du att du har kunskap till att ta dessa beslut?
- Om du inte haft, hade du velat ha det? (varför, varför inte)
- Vad tror du att det innebär när en student arbetar med myndighetsbeslut inom socialtjänsten utan en examen?
- Det finns en lag att alla inom Barn och Unga (Sol 3:3a) måste ha någon form av examen innan 2019. Tycker du att det bör finnas en generell lag på att alla som arbetar med myndighetsbeslut inom socialtjänsten ska ha en examen? Varför/varför inte?
- Vad tycker du att du bidrar med till arbetet som socialsekreterare?
- Hur upplever du att kollegor och enhetschef ser på din kunskap? Och det faktum att du är oexaminerad.

Studier

- Hur mycket tid lägger du på dina studier? (läser kurslitteratur, förbereder seminarium, går på seminarium, föreläsningar, tentor, tid i timmar)

- Upplever du att studierna påverkas av att du arbetar? Hur? (inläring, missade föreläsningar, svårigheter med gruppövningar m.m.)
- Påverkas ditt arbete av att du studerar? (kvalitén på arbetet samt hur mycket du kan jobba)
- Händer det att du prioriterar arbetet framför studierna (hur ofta och varför?)
- Anser du att socionomutbildningen på Göteborgs Universitet håller den kvalité du förväntar dig? (Exempel på förslag till förbättring eller vad som gör att kvalitén är bra)
- Är det tillräckligt höga krav på utbildningen?
- Tycker du att du får tillräckligt mycket information kring socialtjänsten i sig och delegation på socionomprogrammet?

ÖVRIGT: Är det något du anser att vi inte har berört men som du känner att du vill ta upp?

Institutionen för socialt arbete

Intervjufrågor till institutionen

Studenter som arbetar

- Studentenkäter från HT15 och HT16 visar att 19% (116 respondenter) respektive 21% (93 respondenter) av socionomstudenter i termin 6 på Göteborgs Universitet arbetar 15-40 timmar/vecka. Vad tycker du om det?
- Varför tror du att studenterna jobbar under sin studietid?
- Hur tror du att studenten och utbildningen påverkas av att studenter arbetar under sin studietid?
- Vad tycker du om att det finns oexaminerade studenter som arbetar inom socialtjänsten och har delegation för beslut?
- Tycker du att studenter bör ha delegering inom socialtjänsten? Utveckla (risker, möjligheter på alla nivåer) Hur tror du det påverkar studenter att ha delegation?
- Tycker du att socialtjänsten gör rätt som ger oexaminerade studenter i dagsläget delegation för beslut?
- Det finns en lag att alla inom Barn och Unga (Sol 3:3a) måste ha någon form av examen innan 2019. Tycker du att det bör finnas en generell lag på att alla som arbetar med myndighetsbeslut inom socialtjänsten ska ha en examen? Varför/varför inte?

Kvalité på utbildning

- Studentenkäter från HT15 och HT16 visar att 37% (116 respondenter) respektive 27% (93 respondenter) av socionomstudenter i termin 6 på Göteborgs Universitet lägger 0-20 timmar/veckan på studier (inklusive föreläsningar). Vad tänker du kring de? Hur tolkar du siffrorna? Och vad tror du de är uttryck för? (låga krav, höga intagningspoäng men ändå visar siffrorna detta, kvalité, pedagogik, föreläsningar)
- Hur anser du att kvalitén på socionomutbildningen på Göteborgs Universitet är? (förbereder detta studenten för arbetslivet, kopplas teori och praktik)
- Anser du kvalitén på utbildningen är tillräckligt hög?
- Bör det finnas högre krav på utbildning? Exempel (närvaro och obligatoriska moment)

- Hur tror du utbildningens kvalité påverkas av att studenter inte är fysiskt närvarande? Förlag på förbättringar?

ÖVRIGT: Är det något du anser att vi inte har berört men som du känner att du vill ta upp?

Enhetschefer

Intervjufrågor till socialtjänsten

Introduktion

- Vad är din yrkestitel?
- Vad innebär ditt arbete?
- Vilka beslut jobbar du med?
- Vad har du för utbildning? Och när tog du din examen?

Studenter inom socialtjänsten

- Har ni svårt att rekrytera socialsekreterare? Är det ett attraktivt jobb?
- Har ni oexaminerade socionomstudenter som arbetar hos er inom socialtjänsten? (varför/varför inte)
- Erbjuds dessa studenter någon form av introduktion?
- Tilldelas studenterna handledare?
- Har studenterna delegation till beslut? (varför/varför inte)
- Hur tror du att de oexaminerade socionomstudenterna påverkas av att ha delegation till beslut? (exempel, positivt/negativt)
- Vilka problem tror du kan uppstå när dessa studenter delegation till beslut? (klient, kollegor mm)
- Det finns en lag att alla inom Barn och Unga (Sol 3:3a) måste ha någon form av examen innan 2019. Tycker du att det bör finnas en generell lag på att alla som arbetar med myndighetsbeslut inom socialtjänsten ska ha en examen? Varför/varför inte?
- Hur tror du att klienter påverkas utav att ha en oexaminerad student som socialsekreterare? (positivt/negativt)
- Hur tror du att examinerade socialsekreterare kan påverkas av att ha oexaminerade socionomstudenter som kollegor?
- Vad tycker du att socionomstudenter bidrar med till enheten?
- Hur uppfattar du att det faktum att vissa rekryterar oexaminerade socionomstudenter som socialsekreterare, påverkar bilden av socionom som profession? (pos/neg?)

Studenter och utbildning

- Det finns socionomstudenter som arbetar inom socialtjänsten och som därmed väljer till viss del bort utbildningen för att arbeta. Hur ser ni på det? Varför tror ni att det är så? (påverkar det studentens kvalifikationer, är den behörig)

ÖVRIGT: Är det något du anser att vi inte har berört men som du känner att du vill ta upp?